

ISSN 2311-3413

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

№ 11

ЕКОНОМІКА

i

2015

ФІНАНСИ

ЖУРНАЛ ВКЛЮЧЕНО ДО МІЖНАРОДНИХ НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗ:
РОСІЙСЬКОГО ІНДЕКСУ НАУКОВОГО ЦИТУВАННЯ (РИНЦ)
INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

SCIENTIFIC JOURNAL
Economics and Finance

INDEX COPERNICUS
I N T E R N A T I O N A L

Дніпропетровськ
2015

Редакційна колегія:

- Атамас П.Й.**, кандидат економічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Andris Denins, Dr.oec., Professor, Faculty of Economy and Management, University of Latvia (Rīga, Latvia);
Andrej Udovč, Doctor of Economic Sciences, Professor of Economics, Head of the chair for agrometeorology, agricultural land management, economics and rural development Biotechnical faculty, Univerza v Ljubljani (Slovenia);
Бабич В.П., д.э.н., профессор, председатель Всемирного ноосферно-онтологического общества им. В.И. Вернадского (Бостон-Харьков-Санкт-Петербург), действительный член РАННО, член Ассоциации русскоязычных ученых штата Массачусетс (Бостон, США);
Brezina Ivan, prof. Ing., CSc., Faculty of Economic Informatics, Department of Operations Research and Econometrics, The University of Economics in Bratislava (Bratislava, Slovakia);
Довбня С.Б., доктор економічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Dimitar Kanev, Doctor of Economic Sciences, Professor of Economics (Varna, Bulgaria);
Dr. Jerald L. Feinstein, DeVry University - Engineering Dean (Denver, Colorado, USA);
Константин Савов Калинков, доктор економіки, професор (Варна, Болгарія);
Крамаренко Г.О., доктор економічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Маюров Н.П., д.ю.н., профессор, заслуженный юрист РФ, почетный сотрудник МВД России, зав. кафедрой государственного и административного права Межрегионального института экономики и права при МПА ЕврАзЭС (г. Санкт-Петербург, Россия);
Мних М.В., доктор економічних наук, професор (Київ, Україна);
Окулич-Казарин В.П., доктор педагогических наук, профессор Академии Яна Длугоша в Ченстохове (Польша), MBA (NY), эксперт в мотивации персонала;
Павлов К.В., доктор економічних наук, професор (Іжевськ, Російська Федерація);
Паршина О.А., доктор економічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Пелих С.О., доктор економічних наук, професор (Мінськ, Республіка Беларусь);
Плаксієнко В.Я., доктор економічних наук, професор (Полтава, Україна);
Пліскановський С.Т., доктор технічних наук, професор (Дніпропетровськ, Україна);
Пунько Б.М., доктор економічних наук, доцент (Львів, Україна);
Ruta Šneidere, PhD., Docent (Rīga, Latvia);
Nada Vignjević-Djordjević, Doctor of Economic Sciences, As. Professor (Novi Pazar, Serbia);
Yoshii Masahiko, Doctor of Economic Sciences, Professor of Economics, Graduate School of Economics, Kobe University (Japan);
Хайдаров Н. Х., доктор економічних наук, професор (Республіка Узбекистан);
Шаталова Н.І., доктор соціологічних наук, професор (Єкатеринбург, Російська Федерація);
Дробязко С.І., кандидат екон. наук, доцент, професор РАЕ (Дніпропетровськ, Україна);
Карпенко Л.М., кандидат економічних наук, доцент (Одеса, Україна);
Лисенко Д.В., кандидат економічних наук, доцент (Москва, Російська Федерація);
Тропиніна І.Г., заступник директора з наукової роботи Красноярського інституту економіки Санкт-Петербурзької академії управління і економіки (Російська Федерація);
Фадєєва Ю.В., кандидат економічних наук (Тула, Російська Федерація);
Шевченко В.М., кандидат наук з державного управління (Дніпропетровськ, Україна)

Матеріали публікуються українською, російською та англійською мовами.

Статті проходять відбір, зовнішнє та внутрішнє рецензування.

Відповідальність за зміст статей та якість перекладу інформації на англійську мову несуть автори публікацій.

Всі права захищені.

*Повний або частковий передрук і переклад дозволено лише за згодою автора і редакції.
При передрукуванні посилання на «Економіка і Фінанси» обов'язкове.*

ЗМІСТ

Avdeenko T.V., Bakaev M.A., Klavsuts I.L. INNOVATIVE METHODS TO SUPPORT DECISION-MAKING BASED ON BUSINESS INTELLIGENCE TECHNOLOGIES.....	4
Атамас П. Й., Атамас О. П. СТАНДАРТИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ, ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ.....	8
Каламбет С.В., Галаганов В.О. ГЕНЕЗИС БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ...18	18
Мних М.В., Мних А.М. ПРО ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ	30
F. Qerimi, V. Hasani, D. Rexha THE ROLE OF MANAGEMENT IN DEVELOPMENT OF HUMAN RESOURCES IN KOSOVO.....	42
B. Drugdová. THE COMMERCIAL INSURANCE MARKET IN THE SLOVAK REPUBLIC.....	51
X. Syka, I. Kaduku. THE INFLUENCE OF MAKROECONOMIC POLICIES IN ALBANIAN TRANSITION....	54

CONTENTS

Avdeenko T.V., Bakaev M.A., Klavsuts I.L. INNOVATIVE METHODS TO SUPPORT DECISION-MAKING BASED ON BUSINESS INTELLIGENCE TECHNOLOGIES.....	4
Atamas P. J., Atamas A.P. STANDARDIZATION ACCOUNTING: OBJECTIVE NECESSITY OF HISTORICAL DEVELOPMENT, PROBLEMS AND PROSPECTS.....	8
Kalambet S.V., Galaganov V.O. GENESIS OF ENTERPRISE'S BALANCE IN UKRAINE AND WORLDWIDE.....	18
Mnikh N.V., Mnikh A.N. REGARDING THE IMPROVEMENT OF MECHANISMS FOR IMPLEMENTATION OF THE TASKS ADMINISTRATIVE- TERRITORIAL REFORM.....	30
F. Qerimi, V. Hasani, D. Rexha THE ROLE OF MANAGEMENT IN DEVELOPMENT OF HUMAN RESOURCES IN KOSOVO.....	42
B. Drugdová. THE COMMERCIAL INSURANCE MARKET IN THE SLOVAK REPUBLIC.....	51
X. Syka, I. Kaduku. THE INFLUENCE OF MAKROECONOMIC POLICIES IN ALBANIAN TRANSITION....	54

УДК 335

JEL Classification: O35

Avdeenko T.V.,

Doct. Sci., Professor;

Bakaev M.A.,

Cand. Sci., Assoc. Professor;

Klavuts I.L.

Cand. Sci., Assoc. Professor

Novosibirsk State Technical University, Novosibirsk, Russia

INNOVATIVE METHODS TO SUPPORT DECISION-MAKING BASED ON BUSINESS INTELLIGENCE TECHNOLOGIES

In this paper new possibilities of creating and spreading information offer huge cultural, educational and financial benefits for modern organizations and institutions. Many people have reached the point of information overload, and they don't have enough time for themselves to find worthwhile information and turn it into knowledge. The development of innovative technologies for processing information into applicable knowledge is a very important direction for increasing effectiveness of modern economy and business.

Key words: information, Business Intelligence, information system, simultaneous analysis.

The technological development throughout the recent two decades created a constantly broadening world of information, from the creation of simple content to generation of boundless statistical data, resulting from interaction of an individual with new technological environment. These new possibilities of creating and spreading information offer huge cultural, educational and financial benefits for modern organizations and institutions.

However, the same information growth led to unavoidable degradation of its quality and application difficulties in any particular case. In the constantly broadening world of information, the information itself is no longer something significant, only knowledge is. Many people have reached the point of information overload, and they don't have enough time for themselves to find worthwhile information and turn it into knowledge. Thus, the development of innovative technologies for processing information into applicable knowledge is a very important direction for increasing effectiveness of modern economy and business.

The Innovative Nature of Business Intelligence

Lately, the analysts who try to identify technologies that would soon radically transform the way business is made, increasingly often come to the conclusion that Business Intelligence (BI) technologies belong to the top of the innovative technologies list [1]. Business Intelligence is initially a catch phrase that was born in mid-1990s to describe the process of selecting "raw" data and transforming them into something useful, which may serve as a base for business-decisions. This "something useful" is generally called knowledge. Business Intelligence is now "umbrella term" covering many other disciplines related to data: data mining, statistical analysis, forecasting and decision-making. BI is business strategy aimed on understanding and

anticipating the development of current needs of an enterprise. This is knowledge about customers, competitors and competitive environment, business-partners, and enterprise's internal operations that give the management a capability to make effective, important, often strategic-level business-decisions.

The introduction of Internet made BI even more critical technology, because organizations obtained unified platform for swift transfer of information to all persons who make decisions inside or outside the company: employees, suppliers, partners, clients. As organization advances towards introduction of new network technologies, they collect even greater amount of data about users, markets, products and processes, which may allow deeper penetration into the nature of business and increase entrepreneurship. Together with the abundance of information that the enterprises accumulated in databases and data warehouses, they have indeed found the gold mother lode.

BI systems combine operative data with analytical tools for presenting complex multi-dimensional and competing information to decision-makers. The goal of these systems is to increase the timelessness and quality of entry data for decision-making process. BI is used to understand possibilities that enterprise has, the current condition and trends, directions of development for markets, technologies, and managing environment for enterprise, the actions of competitors and their consequences.

BI as an academic discipline in various ways includes the following fields of knowledge: decision support systems, forecasting, reports storages, data marts, data warehouses, data mining and statistical analysis, ETL process for extracting, transforming, and loading data, OLAP for online analytical processing, reporting and ad hoc queries.

The BI methodology implies two approaches for analytical processing of accumulated data for the system to support decision-making: OLAP and deep analysis with data mining methods. OLAP technology is built on the basis of developing of commonly accepted OLTP technology (On-line Transaction Processing), and its benefit compared to other reporting technologies is the possibility to work in interactive mode when analyzing data. OLAP can work with any OLTP-databases, but better effect may be achieved when using Data Warehouse technology.

In OLAP-storage, the data is organized as multi-dimensional cubes each of which represents one of the studied processes. The main components of the model are dimensions (qualitative variables) and facts (quantitative variables), which are selected from variables of the analyzed business process. Such organization of storage, with possibility of data aggregation by various dimensions, provide a potent mechanism for analysis and creation of any operative queries.

Lately, with the development of information technology, there emerged a popular term "information space", which is closely linked to the concept of economic space of a region (or enterprise, or industry), as well as the term "knowledge accumulation". Although there's currently no established definition of information space [2], it seems to imply the existence of several dimensions (axes) in space. The knowledge accumulation implies not just piling of knowledge, but also its structuring

and formalization. From this point of view, BI technology allows the creation of economy subject's information space based on knowledge accumulation.

Business Analysis of Regional Labor Market Data

Let us consider an example of creating information space of a regional labor market based on accumulation of knowledge obtained with the use of intelligence information system for automated collection of online data from web sites that publish ad related to vacancies and resumes in the city of Novosibirsk, Russia (as described in [3]).

We can describe the simplest OLAP-storage for accumulated data, which contains two processes: “placing vacancy ad” and “placing resume ad”. Each of the processes is represented as multi-dimensional cube: “vacancies” cube and “resumes” cube. The dimensions for the “vacancies” cube are such variables as “publication date”, “position”, and “company”, while the facts are “salary” and “number of vacancies”. For the “resumes” cube, the dimensions are “publication date”, “education institution”, and “position”, while the facts are also “salary” and “number of resumes”.

The multi-dimensional analysis is defined as simultaneous analysis by several directions, and the consolidation of data may be made via each of them. Any consolidation direction includes several sequential generalization levels, where each upper level corresponds to greater aggregation of data by the corresponding dimension. So, the dimension “publication date” may be defined by consolidation direction “half-year, month, week, day”, while the dimension “position” is generalized into groups, the so-called “professional fields”. As the result, we have the following multi-dimensional model for “vacancies” process, described by the “snowflake” scheme presented on Fig. 1. The model of “resumes” process may be represented by analogy.

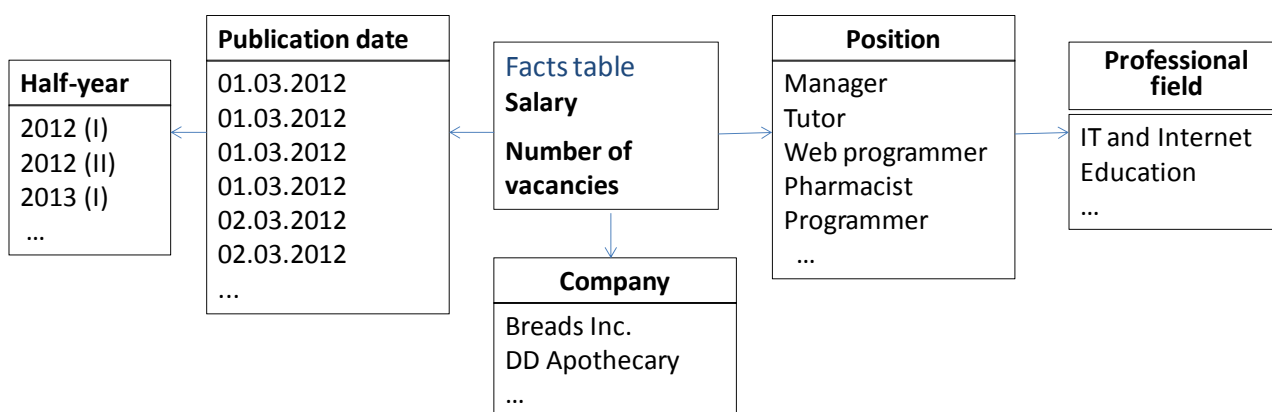

Fig. 1. The “snowflake” scheme to describe the “vacancies” process cube

In the analysis, the two-dimensional tables are extracted from multi-dimensional cube, using various dimensions manipulating operations: rotation, aggregation and detailing, forming “slice”. The application of “data join” procedure from various tables or cubes is also useful, and the joined tables must have one or

several same attributes, the so-called relationship attributes. Using these and other operation, it is possible to receive various dynamically created reports, allowing to support decision-making in a given field.

References:

1. Deepak Pareek. Business Intelligence for Telecommunications Business Intelligence for Telecommunications // Auerbach Publications, Taylor & Francis Group, 2006, 312 p.
2. Akkumuljacija znanij v informacionnom prostranstve predpriyatij regiona / V.P. Kovalevskij, O.V. Buresh, M.A. Zhuk, O.M. Kalieva. – M.: Finansy i statistika, 2011. – 352 s. In Russian.
3. M. Bakaev, T. Avdeenko. Intelligent Information System to Support Decision-Making Based on Unstructured Web Data. ICIC Express Letters.-Accepted May 2014, in print.-7 p.

УДК 657.6

JEL Classification: M41

Атамас П. Й.,

канд. екон. наук, професор,

Атамас О. П.,

канд. екон. наук, в. о. доцента

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля

Атамас П. И.,

канд. экон. наук, профессор,

Атамас А. П.,

канд. экон. наук, и. о. доцента

Днепропетровский университет имени Альфреда Нобеля

Atamas P. J.,

Candidate of Economic Sciences, Professor,

Atamas A.P.,

Candidate of Economic Sciences, officer duties Associate Professor

Alfred Nobel University

СТАНДАРТИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ, ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

СТАНДАРТИЗАЦИЯ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА: ОБЪЕКТИВНАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ, ИСТОРИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ, ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

STANDARDIZATION ACCOUNTING: OBJECTIVE NECESSITY OF HISTORICAL DEVELOPMENT, PROBLEMS AND PROSPECTS

Розглядаються історичні аспекти виникнення проблеми стандартизації обліку, створення і поширення міжнародних стандартів обліку і звітності, практика стандартизації обліку в Україні та проблеми впровадження МСФЗ.

Ключові слова: стандартизація обліку, національні та міжнародні стандарти обліку і звітності, проблеми впровадження

Рассматриваются исторические аспекты возникновения проблемы стандартизации учета, создания и распространения международных стандартов учета и отчетности, практика стандартизации учета в Украине и проблемы внедрения МСФО.

Ключевые слова: стандартизация учета, национальные и международные стандарты учета и отчетности, проблемы внедрения

Consider the historical aspects of the problem of standardization of accounting, creation and distribution of international standards of accounting and reporting, standardization of accounting practice in Ukraine and the problems of implementing IFRS.

Keywords: standardization of accounting, national and international standards of accounting and reporting issues Implementation

Вступ. В силу багатьох причин (особливості історичного розвитку, національні та релігійні традиції, загальний рівень освіти населення, політичні та економічні умови, розвиток зовнішньоекономічних відносин і торгівлі тощо) системи обліку і звітності в різних країнах суттєво відрізняються. У процесі історичного розвитку суспільства виникали і постійно удосконалювались національні системи бухгалтерського обліку. У другій половині ХХ ст. у світі використовувалось більше 100 систем обліку. Як правило, двох абсолютно однакових систем бухгалтерського обліку не існує. В основі різноманіття національних систем обліку лежить, насамперед, вплив соціального середовища, розвиток економічних і політичних відносин, системи державного управління, наукових досліджень, але досить важливим треба визнати і вплив зовнішнього середовища, міжнародних інституцій.

Саме з розвитком міжнародних економічних відносин, посиленням економічної інтеграції та глобалізації виникла проблема узгодження показників діяльності окремих підприємств та їх відокремлених підрозділів, материнських і дочірніх компаній у різних країнах, що необхідно як для порівняльної оцінки ефективності їх діяльності, так і для складання консолідованої звітності.

Визначення проблеми. В історії організації та регулювання бухгалтерського обліку в різних країнах визначилися два напрямки розвитку цього процесу, які умовно можна класифікувати як:

1) *ліберальний*, для якого істотною ознакою була ініціатива розвитку обліку з боку самих підприємців (для потреб ефективного управління бізнесом та визначення його результатів). Такий підхід був найбільш характерним для англо-американської моделі обліку. Державне регулювання обліку в таких країнах зводиться до мінімуму, а підприємствам надається велика самостійність у питаннях організації та методики обліку, визначення окремих показників діяльності та їх відображення у звітності. Саме для таких країн проблема регулювання обліку раніше за інших стала першочерговою;

2) *авторитарний*, для якого характерним було примусове впровадження обліку на підприємствах. Такий підхід передбачає жорстке державне регулювання організації обліку, його технології та методики визначення окремих фінансово-облікових показників і їх відображення в звітності. Він характерний для країн з жорстким централізованим державним управлінням економікою, а отже і бухгалтерським обліком та звітністю підприємств. У таких країнах основою організації обліку на підприємствах завжди були законодавчі акти, інструкції та методичні вказівки керівних органів державної влади, які не підлягали обговоренню, а повинні були чітко і скрупульозно виконуватися, тому питання стандартизації обліку до певної пори у них не виникало.

Починаючи з 90-х років минулого століття глобальні процеси у світовій економіці і політиці значно збільшили кількість і якісний склад інституцій, які зацікавлені у розвитку міжнародної системи бухгалтерського обліку: розширена організаційна інфраструктура підготовки МСФЗ, зросла роль МФБ (кількість її членів включає понад 200 організацій), організована «місіонерська» діяльність у справі впровадження МСФЗ (USAID, Світовий банк тощо). Отже, проблема глобалізації обліку з теоретичної площини все більше

перетворюється у практичну діяльність. Розроблюються та впроваджуються стандарти обліку та звітності як в окремих країнах, так і на міжнародному рівні, поширюються процеси уніфікації облікових процедур. Все це викликає необхідність узагальнити практику стандартизації обліку та її поширення в Україні.

Огляд останніх публікацій і досліджень. Питанням стандартизації обліку останні десятиліття приділяється досить багато уваги як з боку науковців, так і з боку офіційних органів державної влади. Перебудова економіки України на ринкових засадах, розширення економічної самостійності підприємств, розвиток міжнародних економічних відносин поставили на порядок денний питання про адекватність облікової інформації українських підприємств та їх зарубіжних партнерів. Досягнути цього стало можливим шляхом впровадження національних стандартів обліку (П(С)БО), розроблених з урахуванням вимог міжнародних стандартів (МСБО).

Все це й зумовило значну кількість публікацій з проблем стандартизації обліку. Досить ґрунтовно питання впровадження в Україні національних та міжнародних стандартів обліку розглядаються у публікаціях С. Ф. Голова, В. М. Жука, Т. Каменської, О. О. Канцурова, В. М. Костюченко, Н. Мельник, В. М. Пархоменка, О. М. Петрука і багатьох інших провідних вчених у галузі бухгалтерського обліку. Багато уваги питанням стандартизації обліку приділяли і російські автори: В. В. Качалін, Т. М. Малькова, В. Ф. Палій, Я. В. Соколов та ін. На жаль, у переважній більшості публікацій розглядаються локальні питання практичного застосування тих або інших положень стандартів обліку і не дається загальна оцінка доцільності їх впровадження для конкретних підприємств та умов діяльності.

Метою даної статті є узагальнення наукових досліджень та нормативних актів з питань розробки та впровадження стандартів бухгалтерського обліку, оцінка доцільності їх застосування для всіх підприємств та об'єктивних умов їх впровадження, переваг та недоліків стандартизації обліку, перспектив створення всесвітніх облікових стандартів.

Виклад основного змісту дослідження. Стандарт – з англ. «норма, зразок». Відносно бухгалтерського обліку «стандарт» означає комплекс документально оформлених правил ведення обліку. Кожен стандарт визначає термінологію, методи, засоби, зміст обліку того або іншого господарського явища. Стандарти бухгалтерського обліку поділяються на національні та міжнародні, між якими існує тісний зв'язок.

Ідея облікових стандартів зародилася серед німецьких юристів ще у 1878 р. Але лише у 1936 р. Американська асоціація бухгалтерів видала перші стандарти, автором яких був **В. Є. Патон**, хоча сам він вважав, що:

- 1) немає жодного стандарту, який не викликав би заперечень;
- 2) будь-який стандарт може мати лише рекомендаційний характер.

Поштовхом для розробки бухгалтерських стандартів став виступ на початку 20-х років минулого століття американського вченого **Вільяма Рінлі** про загадковість бухгалтерського обліку в США та майже повну практичну непридатність бухгалтерських звітів, оскільки незрозуміло, яка методика

покладена в основу обчислення відображених у звіті чисел (нагадаємо, що США відносяться до країн з *ліберальним* напрямком розвитку обліку). Зумовлено це було тим, що бухгалтерський облік у США державою практично не регламентувався і кожен бухгалтер вів облік виключно для потреб управління підприємством та за методикою, яку розробляв сам або керівництво фірми. Це й зумовлювало дуже великі розбіжності і непорівнянність показників звітності. Особливо ця проблема загострилася, коли у США в 1913 р. була внесена поправка до конституції, якою передбачалося введення прибуткового податку, а отже і додаткової зовнішньої звітності про доходи компаній та приватних осіб. Значним поштовхом до впровадження єдиних загальних правил ведення обліку та складання звітності був крах фондового ринку в 1929 р., коли в суспільній свідомості отримала широке поширення думка, що Велика депресія пов'язана з неадекватним поданням фінансової звітності компаніями, що не дозволяло інвесторам правильно оцінити ситуацію та прийняти відповідні запобіжні рішення [4, с. 43]. Один з найвидатніших американських бухгалтерів (англієць за походженням) **Джордж Олівер Мей** (1875-1961 рр.) вказав на необхідність розробки і пропаганди стандартних процедур та доповнення звітів пояснювальними записками з описом принципів оцінки. Але справжніми ініціаторами введення типових бухгалтерських стандартів у США слід вважати **Самуеля Джона Броада** (1893-1972 рр.) та **Вільяма Велінга Вертца** (1908-1964 рр.). Значний внесок у цю справу зробив і **А. Дженнінгс**.

Такі основні причини значної уваги науковців та суспільства США до регламентації та стандартизації обліку. На сьогодні одноманітність і достовірність інформації фінансового обліку в США забезпечується дією стандартів під назвою *Загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку (GAAP)*.

Поштовхом до розробки та впровадження міжнародних стандартів обліку стали процеси глобалізації економіки, розвиток та посилення впливу на економічні процеси у світі транснаціональних корпорацій (ТНК), розвиток міжнародних економічних відносин, міжнародної торгівлі, створення світової організації торгівлі (СОТ) і т. ін. Процеси глобалізації вимагали узгодження методики ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності для консолідації показників діяльності материнських і дочірніх компаній, розміщених у різних країнах, для оцінки доцільності вкладення капіталів, інвестування окремих галузей економіки.

У 1973 р. в Лондоні був створений Комітет з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (КМСБО), який вивчає та узагальнює практику стандартизації обліку в різних країнах і розробляє відповідні Міжнародні стандарти обліку і звітності (МСБО та МСФЗ) та додатки до стандартів – Тлумачення. Всього КМСБО розроблено та опубліковано 41 стандарт обліку та 13 стандартів фінансової звітності.

У Росії, на відміну від країн західної цивілізації, облік розвивався за державним примусом, а отже і в інтересах державного управління економікою. Для такої моделі розвитку обліку досить суттєвим було його державне регулювання. Пригадаймо, що перший російський державний акт, у якому

знайшлося місце питанням обліку, відноситься до 1714 р. Положення цього нормативного акту були обов'язковими для державного апарату і державної промисловості. Першим законодавчим актом, який зобов'язував вести облікові записи, був Військовий Статут 1716 р., який містив цілий розділ, присвячений обліковим питанням «*О купеческих книгах и грамотках*». У цьому розділі розкривався порядок складання та подання окремих видів звітів. Визначною подією в історії російського обліку було видання *Регламенту управління адміралтейства і верфі* від 5 квітня 1722 р., який зобов'язував усіх купців першої гільдії обов'язково вести прибутково-видаткові книги. Цей Регламент мав досить суттєвий вплив на подальший розвиток всієї системи бухгалтерського обліку в Росії.

Відомий російський дослідник історії розвитку бухгалтерського обліку професор Я. В. Соколов виділив декілька принципів, які, на його думку, визначали специфічний зміст російського обліку. Серед них, на нашу думку, є досить важливим *принцип пріоритету державної власності* – держава є власником всього або майже всього майна, що є на її території. З цього принципу випливає необхідність існування єдиного органу, який регламентує порядок ведення облікових записів та організацію обліку. Другим важливим принципом можна назвати *принцип переваги форми над змістом (принцип обрядоловства)* – зовнішній вигляд документів, їх взаємозв'язок, порядок і послідовність заповнення важливіші за їх зміст (порядок важливіше змісту; виглядати важливіше, ніж бути). Не менш суттєвим є *принцип ієрархії відносин* (примат адміністративних правовідносин) – зобов'язання перед керівником завжди важливіші, ніж зобов'язання перед сторонніми особами. Цей принцип визнає волю начальника як джерело права, тому облік розуміють не як складову системи управління господарством, а як повинність, покладену на адміністрацію вищим керівництвом (ведення обліку з примусу) [9, с. 111 - 113].

На жаль, ці принципи організації обліку не лише збереглися в радянські часи, а ще й посилювалися. Це призвело до того, що бухгалтерський облік перетворився з елементу системи управління підприємством в засіб державного нагляду і контролю за діяльністю суб'єктів господарювання. Звичайно, останній факт вимагав істотного державного регулювання обліку і звітності, яке здійснювалося через систему законодавства, багаточисленних інструкцій, рекомендацій та методичних вказівок, обов'язкових для виконання всіма підприємствами та їх обліковими працівниками. Склалася така практика, при якій бухгалтеру було абсолютно байдуже, наскільки доцільна і ефективна та або інша господарська операція, головне, щоб вона була правильно (відповідно до інструкції) оформлена і відображена в обліку. Звичайно, за таких умов господарювання не могло бути і мови про стандартизацію обліку (усі питання методології обліку і звітності вирішувалися в централізованому порядку на рівні вищих органів державного управління).

Саме така практика організації та регулювання обліку дісталася незалежній Україні в спадок від Радянського Союзу. Але ситуація різко змінилася з переходом України до ринкових методів господарювання: виникло багато недержавних підприємств (приватних, колективних, змішаних, великих,

середніх, малих), для яких існуюча раніше система обліку була недоцільною і малоефективною. Вона майже нічого не давала для оперативного управління підприємством, а задовольняла лише фіскальні потреби державного управління. Крім того, підприємства отримали право самостійного ведення зовнішньоекономічної діяльності, а держава потребувала залучення іноземних інвестицій, що в умовах існуючої системи бухгалтерського обліку було дуже проблематичним. Все це зумовило молоду українську державу з перших же років свого існування поставити на порядок денний проблему реформування бухгалтерського обліку і звітності на засадах міжнародних стандартів.

Про необхідність реформування бухгалтерського обліку в Україні говорилося з самого початку набуття Україною незалежності. Першим нормативним актом у цьому плані став Указ Президента України від 23 травня 1992 р. *«Про перехід України до загальноприйнятої у міжнародній практиці системи обліку та статистики»*, яким було започатковано роботу з удосконалення національної системи бухгалтерського обліку з використанням міжнародних стандартів. Для забезпечення виконання положень цього Указу КМУ прийняв постанову *«Про концепцію побудови національної статистики України та Державну програму переходу на міжнародну систему обліку та статистики»* від 4 травня 1993 р. Але перші практичні кроки по втіленню цієї ідеї в життя були зроблені лише у 1998 р., коли КМУ прийняв постанову *«Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів»*.

Першим кроком на шляху стандартизації бухгалтерського обліку та його гармонізації з міжнародними стандартами було видання в Україні Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (1998 та 2001 рр.). Починаючи з 1999 до 2008 р. в Україні розроблено та впроваджено 34 Положення (стандарти) бухгалтерського обліку (П(С)БО). У 2013 р. розроблено два нові Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), які замінили частину раніше впроваджених П(С)БО. З 2016 р. впроваджуються Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі (НП(С)БОДС) – зараз їх розроблено 19). З 2012 р. для певної категорії підприємств передбачено обов'язкове, а для інших – добровільне застосування МСФЗ (це менше 1% всіх юридичних осіб). Окремі великі підприємства з досвідом роботи на світових ринках складають і оприлюднюють інтегровану звітність, яка включає, крім стандартної фінансової звітності, управлінський звіт адміністрації, соціальні показники, інформацію про екологічну діяльність підприємства та іншу інформацію, яка може зацікавити громадськість та потенційних інвесторів. Отже, можна зробити висновок, що процес стандартизації обліку в Україні набув незворотного характеру.

МСБО значною мірою сприяють удосконаленню та гармонізації фінансової звітності в усьому світі, але їх застосування в окремих країнах має свої особливості:

- МСБО використовуються без змін як національні стандарти (Хорватія, Кіпр, Кувейт, Латвія, Мальта, Оман, Пакистан, Тринідад і Тобаго) або ж під назвою національних стандартів (Малайзія, Папуа-Нова Гвінея);

- МСБО використовуються як національні стандарти, але з деякими уточненнями та з урахуванням місцевих вимог і обставин (Албанія, Бангладеш, Барбадос, Колумбія та ін.);

- національні стандарти базуються на нормах і правилах МСБО (Китай, Словенія, Туніс тощо);

- національні стандарти підготовлені з використанням МСБО і, в основному, відповідають їх вимогам і принципам;

- МСБО офіційно не визнані, але, як правило використовуються;

- повністю відсутня стандартизація обліку (Румунія).

Важливу роль у регулюванні та гармонізації систем бухгалтерського обліку відіграють також і відповідні Директиви Європейського Співтовариства (особливо це Регламент № 1606/2002 та Директива Ради 2013/34/ЄС). Виконання цих Директив є обов'язковим для всіх країн-членів ЄС при певній свободі вибору форм та методів їх виконання. Але дослідники вказують на наявність значних розбіжностей цих Директив з МСФЗ. Тому Україні при впровадженні МСФЗ необхідно враховувати вимоги Угоди про асоціацію з ЄС, тобто ступити на шлях євроконвергенції бухгалтерського обліку - привести у відповідність національні стандарти обліку з вимогами Директиви ЄС [7, с. 4].

У той же час, все частіше з'являються критичні публікації щодо низької результативності процесів стандартизації обліку. Західні експерти вказують на те, що:

1) МСФЗ не здатні попереджати, а тим більше не допускати світових економічних криз;

2) обмеженість МСФЗ у можливості забезпечення запитів інших, крім ТНК, гравців глобальної економіки і політики;

3) ігнорування рядом показників звітності істотної інформації, що створює світову і національні проблеми її асиметрії і т. ін.

До складу Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (IASB) входять у переважаючій більшості представники великих ТНК, а також теперішні та бувші партнери великої четвірки аудиторських компаній. З цього можна зробити висновок, що розробка і поширення Міжнародних стандартів фінансової звітності найбільш вигідні великому транснаціональному бізнесу. За даними IASB, їх розробки є ідеальними лише для 5% компаній, решта 95% суб'єктів підприємництва відносяться до середнього і малого бізнесу, що зумовлює необхідність оновлення МСФЗ. Уся сукупність реально діючих документів (28 МСБО і 14 МСФЗ), за визнанням самого IASB, призначені для забезпечення діяльності ТНК, тоді як для інших підприємств розроблений тільки один стандарт (у 2009 р.) – «Стандарт фінансової звітності для СМП» (IFRS for SMEs). За такою логікою, застосування МСФЗ країнами, де немає національних ТНК, втрачає мотивацію. Очевидно це й стало причиною того, що у країнах-членах ЄС починаючи з 2005 р. складання консолідованої фінансової звітності за МСФЗ стало обов'язковим лише для лістингових компаній. Для всіх нелістингових компаній така вимога є обов'язковою лише в одній країні (Кіпр), а для деяких компаній – у 12 країнах. Дозволено використання МСФЗ для всіх нелістингових компаній у 14 країнах, а для деяких – в 11 країнах. У 9

країнах-членах ЄС для деяких нелістингових компаній взагалі заборонено використання МСФЗ. В цілому ж у світі зі 173 країн, що були обстежені, МСФЗ дозволені до використання або є обов'язковими для всіх чи деяких лістингових компаній лише у 128 країнах, а для нелістингових – у 106. Взагалі не дозволені до використання МСФЗ для лістингових компаній у 25, а для нелістингових – у 32 країнах [5, с. 27].

Не менш актуальним є питання про доцільність застосування МСФЗ підприємствами малого бізнесу, які не планують виходити на міжнародні ринки товарів і капіталу. Законодавство ЄС, на відміну від України, не передбачає застосування МСФЗ для малих і середніх підприємств [1, с. 9]. Перебудова обліку і звітності на основі вимог міжнародних стандартів для таких підприємств буде досить затратною і практично недоцільною. А надмірні «рекомендації» запровадження МСФЗ повертають нас до принципів «обрядоловства» та «ієрархії відносин», про які у свій час досить критично говорив професор Я. В. Соколов [9, с. 112 – 113].

Перспективи розвитку бухгалтерського обліку повинні будуватися на взаємозв'язку та об'єднанні процесів конвергенції (участь шляхом привнесення у МСФЗ національних ідей і напрацювань) та адаптації (приспосовування до національних особливостей) МСФЗ під егідою ООН, створенні адекватних умов для нормативного забезпечення розвитку бухгалтерського обліку в кожній країні. В основу процесів конвергенції в міжнародній стандартизації бухгалтерського обліку необхідно покласти принцип безумовного сприйняття всесвітньої ідеї сталого розвитку і облікового забезпечення її реалізації кожною країною. За таких умов кожна країна, спираючись на міцне національне забезпечення своєї бухгалтерської системи та усвідомлюючи своє місце і роль в глобальній економічній системі, зможе конвертувати свої напрацювання у МСФЗ.

Все це зумовлює необхідність правильного вибору однієї з наведених моделей впровадження МСФЗ:

- 1) повний перехід на міжнародні стандарти обліку (з відмовою від національних);
- 2) забезпечення порівнянності бухгалтерського обліку і звітності різних країн;
- 3) уніфікація і гармонізація систем бухгалтерського обліку на міжнародному рівні;
- 4) приведення національних норм обліку до міжнародних при збереженні існуючих національних особливостей [2, с. 142 - 143].

Отже, з початку ХХІ ст. **гармонізація** національних облікових систем замінюється їх **конвергенцією**, під якою розуміють спільну розробку міжнародних і національних стандартів країнами, що гармонізували свої облікові системи на основі єдиних принципів. Результатом цього процесу стане побудова більш диференційованої і жорсткої системи міжнародного обліку (на базі всесвітніх стандартів обліку), зменшення варіативності дозволених методик обліку. Міжнародні стандарти забезпечують єдині вимоги до всіх бухгалтерів, в яких би країнах вони не працювали. Отже, більше всього у

впровадженні міжнародних стандартів фінансової звітності повинні бути зацікавлені самі бухгалтери. Ці стандарти в їх інтересах і вони зобов'язані їх вивчати, удосконалювати та запроваджувати.

Висновки і пропозиції щодо подальших досліджень можна звести до таких основних положень:

1. Стандартизація бухгалтерського обліку зумовлена розвитком процесів глобалізації економічних відносин і є об'єктивною необхідністю його розвитку як у межах однієї країни, регіону, континенту, так і у міжнародних (всесвітніх) масштабах.

2. Стандартизація обліку в окремих країнах може розвиватися як під впливом внутрішніх чинників, так і на підставі вимог зовнішнього середовища, «тиску» з боку міжнародних економічних процесів та міжнародних відносин (часто ці два фактори поєднуються і посилюють необхідність стандартизації обліку).

3. Стандарти обліку окремих країн повинні бути узгоджені (гармонізовані) з вимогами регіональних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

4. Впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і звітності повинно базуватися на врахуванні досвіду, стану економіки та національних особливостей розвитку окремих країн.

5. Удосконалення процесів міжнародної стандартизації обліку і звітності повинно йти шляхом конвергенції міжнародних, регіональних і національних облікових систем, їх взаємного збагачення, врахування кращих досягнень національних облікових шкіл.

6. Впровадження МСФЗ для більшості підприємств в Україні повинно бути лише дозволено (рекомендовано), але не повинно стати обов'язковим для всіх суб'єктів господарювання. Процес цей може бути досить тривалим, що вимагає додаткових наукових досліджень і практичних рекомендацій, особливо для нелістингових компаній та підприємств середнього і малого бізнесу.

Бібліографічні посилання:

1. Голов С. Регулювання бухгалтерського обліку і аудиту в ЄС та виклики для України / С. Голов // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. - № 10. – С. 3 – 13
2. Жук В. Н. Основы институциональной теории бухгалтерского учета: Монография / В. Н. Жук. – СПб: АНО ИПЭВ, 2013. – 416 с.
3. Каменська Т. Міжнародні стандарти фінансової звітності в Україні: сучасний стан, практика і проблеми впровадження / Т. Каменська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. - № 12. – С. 39 – 43
4. Качалин В. В. Финансовый учет и отчетность в соответствии со стандартами GAAP / В. В. Качалин. – М.: Дело, 1998. – 432 с.
5. Мельник Н. Характеристика сучасного рівня впровадження МСФЗ в світі / Н. Мельник // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. - № 3. – С. 25 – 30
6. Палий В. Ф. Международные стандарты учета и финансовой отчетности: Учебник, 3-е изд., испр. и доп. / В. Ф. Палий. – М.: ИНФРА-М, 2008. – 512 с.
7. Пархоменко В. Євроконвергенція бухгалтерського обліку / В. Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. - № 8. – С. 3 - 4

8. Петрук О. М. Гармонізація національних систем бухгалтерського обліку: Монографія / О. М. Петрук. – Житомир: ЖДТУ, 2005. – 420 с.
9. Соколов Я. В. История бухгалтерского учета: Учебник / Я. В. Соколов, В. Я. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.

List of references:

1. Holov S. Rehuliuвання bukhhalters'koho obliku i audytu v YeS ta vyklyky dlia Ukrainy / S. Holov // Bukhhalters'kyj oblik i audyt. – 2014. - № 10. – S. 3 – 13.
2. Zhuk V. N. Osnovy institucional'noj teorii buhgalterskogo ucheta: Monografija / V. N. Zhuk. – SPb: ANO IPJeV, 2013. – 416 s.
3. Kamens'ka T. Mizhnarodni standarty finansovoi zvitnosti v Ukraini: suchasnyj stan, praktyka i problemy vprovadzhennia / T. Kamens'ka // Bukhhalters'kyj oblik i audyt. – 2012. - № 12. – S. 39 – 43.
4. Kachalin V. V. Finansovyj uchet i otchetnost' v sootvetstvii so standartami GAAP / V. V. Kachalin. – М.: Delo, 1998. – 432 s.
5. Mel'nyk N. Kharakterystyka suchasnoho rivnia vprovadzhennia MSFZ v sviti / N. Mel'nyk // Bukhhalters'kyj oblik i audyt. – 2014. - № 3. – S. 25 – 30.
6. Palij V. F. Mezhdunarodnye standarty ucheta i finansovoj otchetnosti: Uchebnik, 3-e izd., ispr. i dop. / V. F. Palij. – М.: INFRA-M, 2008. – 512 s.
7. Petruk O. M. Harmonizatsiia natsional'nykh system bukhhalters'koho obliku: Monohrafiia / O. M. Petruk. – Zhytomyr: ZhDTU, 2005. – 420 s.
8. Sokolov Ja. V. Istorija buhgalterskogo ucheta: Uchebnik / Ja. V. Sokolov, V. Ja. Sokolov. – М.: Finansy i statistika, 2004. – 272 s.

УДК 675.37

JEL Classification: B00

Каламбет С.В.

доктор економічних наук, професор,

Галаганов В.О.

студент

Дніпродзержинський державний технічний університет

Каламбет С.В.

доктор экономических наук, профессор,

Галаганов В.А.

студент,

Днепродзержинский государственный технический университет

Kalambet S.V.

doctor of economics, professor

Galaganov V.O.

student

Dneprodzerzhinsk State Technical University

ГЕНЕЗИС БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ ПІДПРИЄМСТВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

ГЕНЕЗИС БУХГАЛТЕРСКОГО БАЛАНСА ПРЕДПРИЯТИЯ В УКРАИНЕ И МИРЕ

GENESIS OF ENTERPRISE'S BALANCE IN UKRAINE AND WORLDWIDE

У статті розглянуто генезис бухгалтерського балансу підприємства в Україні та світі. Проаналізовано основні трансформаційні процеси у структурі балансу, визначено зміну вимог до його складання на різних етапах історичного розвитку. Досліджено зміни у розумінні бухгалтерського балансу як економічної категорії науковцями різних економічних періодів. Визначено перспективи розвитку балансу підприємства у короткостроковій і довгостроковій перспективі.

Ключові слова: бухгалтерський баланс, генезис, трансформаційні процеси, структурні зміни, історичний розвиток, статті балансу, аналітичні рахунки, бухгалтерська звітність.

В статье рассмотрен генезис бухгалтерского баланса предприятия в Украине и мире. Проанализированы основные трансформационные процессы в структуре баланса, определены изменения требований к его составлению на разных этапах исторического развития. Исследованы изменения в понимании бухгалтерского баланса как экономической категории учеными различных экономических периодов. Определены перспективы развития баланса предприятия в краткосрочной и долгосрочной перспективе.

Ключевые слова: бухгалтерский баланс, генезис, трансформационные процессы, структурные изменения, историческое развитие, статьи баланса, аналитические счета, бухгалтерская отчетность.

The article examines the genesis of the balance in Ukraine and abroad. Analyzed basic processes of transformation in the structure of the balance sheet, defined change requirements for its execution in different stages of historical development. Researched changes in understanding of the balance sheet as an economic category by academics of different economic periods. Determined main prospects of the balance sheet in the short and long term.

Keywords: balance sheet, genesis, transformation processes, structural changes, historical development, balance elements, analytical accounts, financial statements.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день бухгалтерський баланс підприємства є необхідним документом бухгалтерської звітності. Завдяки балансу можна проаналізувати економічне становище підприємства в статичному та динамічному розрізі. Бухгалтерський баланс як економічна категорія має давнє походження. У процесі свого історичного розвитку баланс трансформувався, набував нових структурних форм та охоплював більше коло облікових одиниць. Тому для більш повного і об'єктивного аналізу даного бухгалтерського документа необхідно дослідити його генезис, тобто розвиток і сукупність структурно-функціональних трансформацій від моменту зародження до сучасного стану.

Аналіз останніх досліджень. Дане питання викликає інтерес як в українських, так і в іноземних наукових колах. Серед іноземних вчених необхідно відзначити дослідження К. Уолша [10]. Теоретичну базу для сучасних досліджень заклав середньовічний італійський вчений Л. Пачолі [5]. До українських вчених, що займалися даним питанням, необхідно віднести Л.В. Чижевську, Т.О. Пасько, В.І. Довбуш та В.В. Сопко [9, 12].

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження розвитку бухгалтерського балансу підприємства від моменту зародження до сучасного стану, виявлення основних переваг і недоліків у структурі балансу на різних історичних етапах розвитку бухгалтерського обліку, встановлення перспектив розвитку балансу у короткостроковій і довгостроковій перспективі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вперше поняття «бухгалтерський баланс» було використано в Італії під час переходу країни від середньовічної доби до епохи Відродження. Грошові та матеріальні статки, накопичені банкірськими родинами Італії потребували постійного й ефективного контролю, який дозволяв би проаналізувати економічне становище їхніх підприємств. Необхідно відзначити, що ефективність використання балансу в даний період було низькою через ряд факторів:

- складати і читати бухгалтерський баланс могли лише представники вузького кола спеціалістів даної галузі;
- баланси складались нерегулярно – від одного до п'яти років;
- відсутність поділу рахунків на синтетичні та аналітичні призводила до того, що баланси включали велику кількість рахунків, що ускладнювало їх облік.

На сьогоднішній день залишається дискусійним питання стосовно того, чи можна розуміти італійські облікові документи як бухгалтерський баланс у сучасному розумінні, але той факт, що дані документи заклали основу для виникнення і подальшого розвитку балансу підприємства, не викликає сумнівів.

Перший задокументований баланс підприємства, який зберігся до наших днів, датується 1399 роком. Зазначений документ належав банку Датини і включав понад 180 рахунків, враховуючи всі ресурси наявні на підприємстві (навіть меблі розраховувались поштучно). Баланс банку святого Георгія включав 405 рахунків (95 статей в активі та 310 – в пасиві) [1, с.153].

Більш організованим було складання балансу в банку Медичі. Відповідно до тогочасних норм ведення документації, голови відділень банку повинні були щорічно, до 24 березня, скласти баланс і відправити його до головного відділення банку Медичі у Флоренції, додавши до нього пояснювальну записку, в якій надавались рекомендації стосовно поліпшення економічного стану відділення і погашення заборгованості у плановому році.

Стосовно теоретичного розвитку балансу як облікової категорії, необхідно відзначити наукову роботу «Трактат про рахунки та записи» Л. Пачолі, який під балансом розумів процедуру, пов'язану з установами тотожності оборотів за дебетом та кредитом рахунків Головної книги. Засновник подвійної бухгалтерії писав: «В цій книзі нічого не може бути записано в категорію «Віддача», чого немає в категорії «Володіння», і навпаки – не можна помістити у «Володіння» тієї суми, котра не занесена у «Віддачі». Звідси походить баланс, який складається з книги. В сальдо «Віддачі» повинно бути стільки ж, скільки у «Володінні». Під балансом книги розуміється складений в довжину лист, на якому по праву руку перелічені всі вірителі (кредитори), а по ліву – всі боржники (дебітори), і якщо сума «Віддачі» дорівнює сумі «Володіння», то цим доказується, що книга вірна. Баланс книги повинен бути рівним» [5, с.82].

Вагомий внесок у розвиток дослідження бухгалтерського балансу зробив італійський купець і вчений Бенедетто Котрульї. Саме він почав розуміти бухгалтерський облік як самостійну науку. Котрульї розташовував кредит на лівій, а дебет на правій сторінці (стороні) рахунку. Для обліку грошових коштів він передбачав дві колонки, в першій наводилася оригінальна валюта, у другій – її переклад в місцеву. При цьому він не приводив методів обчислення валютних різниць, але підкреслював їх значення, вказуючи, що той, хто не розуміє необхідності подібних перерахунків, не заслуговує звання бухгалтера. Котрульї також виклав порядок заповнення рахунку збитків і прибутків, вказавши, що сальдо повинно переноситься на рахунок капіталу.

Проаналізувавши зміст економічної категорії «баланс» у середньовічній практиці, можна зробити висновок, що баланс у ті часи розуміли лише як перевірочний, який давав змогу впевнитися у правильності відображення операцій з господарської діяльності підприємства. На підтвердження цього є ще один досить цікавий факт, що різниця між дебетовими і кредитовими

оборотами, яка виникала в результаті арифметичних помилок, списувалася на прибутки чи збитки.

Наступний етап у розвитку бухгалтерського балансу – період XVIII-XVIII століття. В цей час відбувається ряд суттєвих трансформацій у структурі балансу, які підвищують об'єктивність проведеного обліку та закладають основи для аналітичної складової даної категорії. Як стверджував російський учений А.М.Галаган: «Середньовічне ведення балансу зводило облік до безжиттєвого формалізму, тоді як життя йшло вперед, форми й розміри господарських операцій поступово змінювалися і зростали і, нарешті, господарства як "економічне явище досягли таких розмірів, що вловити всі ці операції за допомогою тих примітивних механізмів, якими оперувало тогочасне рахівництво, було неможливо» [2, с.74].

Важливим для розвитку бухгалтерського балансу був внесок західних юристів даного історичного періоду. Ними було закладено основи для дослідження балансу підприємства не тільки як економічно, а і як правової категорії, встановлено законодавчі та функціональні засади для ефективного ведення звітності, сформульовано основні вимоги до ведення облікової документації. До основних вимог ведення балансу відносились наступні:

- точність. Як вважали німецькі автори, ступінь точності залежить від думки юристів й членів правлінь, тобто. від ухвалення закону і цілей, які висуває вища адміністративна акціонерних товариств;

- повнота. Складений баланс має охоплювати всі сторони господарської діяльності, забезпечуючи необхідну інформацію для контролю й оперативного управління, але без надмірної деталізації показників. Цю вимога обстоювали більшість авторів. Найповніше її було виражено Паулем Герстнером і з деякими обмовками Ріхардом Пассовим;

- правдивість. Баланс необхідно укласти з огляду на вимоги закону, і всі його числа повинні впливати з первинних документів. (Якщо закон абсурдний, а первинні документи містять приписки, фальсифікацію тощо., то баланс однаково правдивий);

- наступність ділилася на зовнішню (зберігання з кожним роком структури балансу) і внутрішню (збереження принципів оцінки минулого року поточного року);

- єдність балансу. Баланс центру має включати результати балансів філій [12, с.56].

Актуальною була наукова суперечка стосовно вимоги щодо зрозумілості балансу. П.Герстнер наполягав на тому, що баланс підприємства повинен бути зрозумілим пересічним громадянам. На його думку, за умови зрозумілості облікової документації населення буде більш активно залучатись до ведення підприємницької діяльності, зможе ефективно займись господарською діяльністю. Рем навпаки дотримувався середньовічних традицій і стверджував, що бухгалтерський баланс повинен бути зрозумілим лише вузькому колу спеціалістів, які будуть займатись його веденням та прогнозуванням. Сучасні вчені підтримують позицію Герстнера, наголошуючи на тому, що збереження знань про правильне ведення балансу лише у вузьких колах спеціалістів може

призвести до гострого дефіциту спеціалістів даної галузі і в контексті глобалізаційних процесів в економіці стримувати розвиток не тільки окремих країн, а й світової економіки в цілому.

У період ХІХ – ХХ століть відбувається переосмислення структурно-функціональних особливостей бухгалтерського балансу, відбувається перегляд вимог щодо його ефективного ведення. Видатний російський учений професор А.П. Рудановський у середині 20-х років ХХ ст. писав: «Час зрозуміти, що баланс – це душа господарства, існування якого не менш реальне, ніж матеріального інвентарю господарства. Баланс можна зрозуміти умоглядом, а не можна, як інвентар, відчувати на дотик в натурі. Зазвичай господарник усвідомлює в керованому їм господарстві тільки те, що сприймає на дотик і бачить на власні очі. Матеріалізм у розумінні підприємців ускладнює ведення ефективного обліку» [7, с.92]. На даному етапі свого історичного розвитку до балансу підприємства висуваються нові вимоги, які є константними для усіх суб'єктів господарювання і актуальними для даного періоду часу:

- вимога доречності передбачає, що усі статті складеного балансу повинні враховуватися користувачем і надавати об'єктивну оцінку становища підприємства. Задля реалізації цієї вимоги користувач повинен одержувати вичерпну і своєчасну інформацію. Зрозуміло, що для різноманітних категорій користувачів значимість тих чи інших даних буде різною, проте існують узагальнені сигнальні показники для попередньої оцінки фінансового становища підприємства, дані їхнього обчислення, будуть значимими для всіх;
- своєчасність, тобто надання даних користувачеві на той час, коли ними ще можна скористатися повною мірою. Загальна оцінка фінансового становища підприємства, його ділова активність меншою мірою піддається впливу чинника своєчасності, але динаміка цих характеристик може бути викривлена;
- достовірність балансових даних є більш теоретичним поняттям. Задля більшої достовірності до балансу пред'являють низку вимог, дотримання яких дає змогу розраховувати на отримання прийнятних даних для ведення ефективної діяльності;
- вимога правдивості є комплексним поняттям. Вона передбачає, що достовірний баланс може бути обґрунтований документально. Усі факти у господарському житті підприємства позначаються у відповідних документах, які у подальшому виступають інформаційною базою балансу. Вважається, що баланс не відбиває дійсного становища підприємства, якщо немає початкових носіїв інформації – документів, якщо вони оформлені неналежним чином, оскільки дотриманню правдивості балансу повинні задовольняти як повнота, так і якість фундаментальної маси;
- вимога єдності балансу у його побудові на єдиних правил обліку, і оцінки. Виконання цієї вимоги дає можливість порівнювати між собою баланси різних підприємств та його структурних підрозділів, що дозволить додаткові зручності у процесі аналізу стану підприємства серед інших, подібних з нею

підприємств. Це вимога є й гарантією те, що правдивість і реальність балансу будуть поширені повсюдно.

- вимога наступності передбачає порівнянність балансів підприємства різних тимчасових періодів і зв'язок між попереднім і балансом. З іншого боку, наступність балансу полягає в незмінності методів її складання, тобто в однаковості облікової політики підприємства, яка оформлюється наказом керівника організації. Протягом кількох років організація повинна слідувати прийнятій обліковій політиці. Якщо її необхідно змінити, це можливо лише з початку нового звітного року, причому причини зміни та її суть вказується в пояснювальній записці. Реалізація вимоги наступності дає можливість динамічного аналізу та побудови тренду, тобто графіка, що визначає тенденцію розвитку підприємства. Завдяки наступності стає можливим горизонтальний аналіз балансу;
- сенс вимоги нейтральності залежить від невибірковості балансу у наданні інформації різним користувачам. Розміщення даних всередині бухгалтерського балансу не повинно визначати результати дослідження. Усі аспекти діяльності підприємства повинні бути освітлені однаково повно, попри усвідомлення факту їх нерівнозначності щодо різноманітних користувачів;
- вимога можливості перевірки є похідною вимоги правдивості. Оскільки правдивий баланс має документальне обґрунтування, підтверджений записами і розрахунками, проведеними відповідно до вимог законодавства, то завжди є можливість перевірки [9, с.32].

В цей період відбуваються зміни в особливостях складання і аналізу балансу підприємства. У «Керівництві конторськими знаннями» К.М. Клінге 1857 року писав, що місячний баланс має за мету довірити перенесення всіх статей із пам'ятної й касової в головну книгу. Місячний або пробний баланс складається із загальних сум, які отримують зі складених дебетових і кредитових сторінок головної книги. Складання чистого балансу здійснюється таким чином, що дебітори з дебетової сторінки головної книги та кредитори з кредитової сторінки тієї самої книги зазначаються в двох стовпчиках, і разом з тим визначаються залишки. При цьому баланс у рахівництві вчений розумів як рівновагу численних рівностей двох або декількох відносно головних сум [4, с.164].

У «Записках про загальне рахівництво» за 1896–1897 рр. вчений Сіверс про баланс зазначив наступне: «Для місячного складання книги необхідно перш за все бути впевненим, чи правильно все зазначено протягом місяця. Для цього представляється стан рахунків головної книги та три підсумки, – журналу, дебету і кредиту. Таке складання рахунків називають перевірою, пробним балансом, оскільки однією із цілей його складання є перевірка книги, а іншою – отримання чіткого розуміння кожного рахунку. Ліва сторінка балансу або актив включає всі сальдо за дебетом, що показують нам всі наявні засоби, а права сторінка або пасив включає всі сальдо за кредитом, що показують нашу заборгованість» [8, с.173].

Отже, за період свого існування бухгалтерський баланс перетворився із суто економічної категорії в комплексне економічне поняття, яке охоплює як облікові, так і правові аспекти діяльності і ресурсів підприємства. У світовій практиці питанням розвитку балансу завжди приділяли увагу і на сьогоднішній день облікове законодавство, розроблене міжнародними колективними органами статистики, продовжує трансформуватись і набувати нових ознак та характеристик відповідно до вимог постіндустріального інформаційно орієнтованого суспільства.

В Україні питанням бухгалтерського балансу починають займатись з II половини XIX століття. Необхідно відзначити, що до 1991 року Україна входила до політичних об'єднань Росії, і тому доцільним є розгляд генезису балансу підприємств України в контексті загальноросійського та радянського економічного середовища. За період свого існування і розвитку баланс пройшов 6 трансформаційних етапів. Хронологічні межі даних період та основні ознаки зображено в табл. 1.

Таблиця 1

Періодизація розвитку бухгалтерського балансу в Україні

Хронологічні межі періоду	Головні ознаки
1898-1917	зародження балансу підприємства в практиці складання бухгалтерської звітності; інформація балансу вважалась комерційною таємницею кожного підприємства
1917-1921	створення підґрунтя для державного регулювання складання балансу підприємства; свобода вибору форм складання звітності
1921-1945	посилення централізації в питанні складання бухгалтерського балансу; стандартизація та уніфікація структури та статей балансу
1945-1970	намагання створити більш аналітичну структуру балансу; збільшення статей активу і пасиву; ускладнення ведення бухгалтерської звітності
1970-1991	розробка документації стосовно регулювання бухгалтерської звітності відповідно до реформ радянського уряду
1991-2015	розвиток балансу в умовах незалежності України; поступовий перехід від радянських до міжнародних стандартів; розробка законодавчої бази для ефективного ведення балансу підприємства

У період 1898-1917 років відбувається зародження балансу як облікової категорії в практиці окремих підприємств та загальноімперської економіки взагалі. Виникнення даного поняття пов'язане з введенням імператором Миколаєм II державного промислового податку, який враховував ряд статистичних та облікових вимог стосовно складання звітності на підприємстві. Згідно з даною директивою органи управління підприємств були зобов'язані впродовж місяця по затвердженні загальними зборами чи відповідною установою надати річний звіт підприємства. Звіти і баланси підприємств, акціонерних товариств, що підлягали публікації, склалися за формами, які затверджувались міністерством фінансів за згодою державного контролера і

відповідних відомств. Для розвитку Закону «Про державний промисловий податок» 26 травня 1899 р. міністерством фінансів Росії було затверджено Інструкцію № 60 «Про застосування Положення про державний промисловий податок». У цьому документі було визначено перелік підприємств, зобов'язаних публікувати бухгалтерську звітність. До їх числа входили:

- торгові і промислові підприємства, що належать акціонерним товариствам і компаніям, пайовим й іншим товариствам, зокрема товариствам споживачів;
- акціонерні комерційні фірми та земельні банки і ломбарди;
- міські і позикові кредитні спілки і спілки взаємного кредиту;
- міські, земські і станові громадські банки і ломбарди, внескозберігаючі товариства-каси та інші кредитні установи, котрі на підставі статутів зобов'язані публікувати звіти про свої операції [8, с.144].

Операційним роком визначався період із 1 січня до 31 грудня включно. Кінцевому балансу підприємства повинні були відповідати в звіті окремі рахунки, що складались з урахуванням усіх подробиць, що з них видно, які саме операції, і у якому розмірі кожна проводилися протягом звітного року, які результати отримано з кожної операції, і які в кожному рахунку заключні статті перенесені до активу і пасиву балансу, що у точності висловлює стан підприємства на день складання звітності на кінець операційного року.

У законодавчій базі дореволюційного періоду відсутні питання державного регулювання рахівництва і звітності. Питання організації обліку, повного та достовірного відображення господарської діяльності підприємства у звіті не привертали уваги законодавців. Складання даної звітності вважалося приватним справою підприємства, його комерційною таємницею, а публікація залежала від рішення власника і бухгалтера.

До 1917 року відмінною ознакою обліку у Росії була його територіально-економічна обмеженість. Не існувало єдиної методології обліку, як окремих галузей господарства, так окремих гілок промисловості. Облік був замкнений на окремих господарюючих одиницях, обсяг обліку, і науково-технологічна галузь його застосування обмежувалися юридичними рамками приватної власності. Така особливість обліку, спрямована тільки на задоволення потреб приватного підприємця, була типовою для дореволюційної Росії.

Револуція 1917 року поставила рахівництво і звітність підприємств в нові умови, визначила інші завдання, створені задля задоволення потреб держави. Облікова звітність, за визначенням законодавства соціалістичного часу, мала повніше представляти стан підприємства і бути зрозумілою для широких верств населення країни, забезпечувати всебічний контроль. Другою вимогою законодавства до тогочасного балансу і звітності було надання своєчасних, повних даних, на основі яких керівні центри могли складати плани господарської діяльності й регулювати їх виконання. 5 грудня 1917 р. було видано Постанову РНК «Про освіту та професійно-кваліфікаційний склад колегії Комісаріату державного фінансового контролю». У складі Комісаріату було створено Центральну державну бухгалтерію, на яку було покладено обов'язки з обліку коштів і ліквідацію розбазарювання майна, складання річних

бухгалтерських звітів про доходи та витрати республік; ведення статистики народного господарства.

З переходом в 1921 році вже до нової економічної політики держава стала активним учасником регулювання усіх сторін господарського життя і основним розподільником матеріальних благ. Форма рахівництва законодавчим актом не передбачалася, підприємствам було дозволено обрати собі будь-яку форму, дотримуючись лише основних засад подвійної бухгалтерії.

У 1927-28 роках держава продовжує контролювати процес публікації бухгалтерських звітів. У 1926 році було видано «Інструкцію про обов'язкові форми публічної звітності», в якій було закріплено зобов'язання державних промислових і торговельних підприємств публікувати заключні баланси, рахунки прибутків і збитків і дані розподілу прибутків і покритті збитків за формами, затвердженим вищезгаданою Інструкцією.

До 1926 року у російському законодавстві не існувало детально розроблених правил зі складання балансів. Попри те, що законодавчо уповноважені структури видавали докладні інструкції зі складання балансів і звітів, ці інструкції не були обов'язковими для виконання іншими відомствами. Цю прогалину у законодавці спробували усунути виданням «Правил складання балансів і обчислення амортизаційних відрахувань», затверджених Радою праці та Оборони 28 липня 1926 р [3, с.72].

Удосконалення звітності аналізованого періоду відбувалося за умови ускладнення та уніфікації структури основної звітної форми – балансу. Так, відповідно до Інструкції ВРНГ СРСР «Форми річного звіту та балансу» типова форма балансу господарюючого суб'єкта, підвідомчого ВРНГ (тресту, синдикату, акціонерного товариства), включала 14 розділів статей на рахунок і 13 розділів в пасиві. Схожа структура балансу була присутня у торговельних підприємств, підвідомчих Наркомторгу СРСР.

У 1938 року після проведення балансової реформи, основною метою якої було прагнення зробити баланс придатним для аналізу фінансового становища підприємства, склад статей та його розташування змінилося. Баланс було очищено від низки регулюючих статей, основні фонди стали відбиватися по залишковій вартості.

У I половині 50-х років відзначалися тенденції до зменшення бухгалтерської і статистичної звітності та підвищення аналітичності балансу. На необхідність видалення непотрібних форм і зайвих показників неодноразово вказувалося в директивах радянського уряду. Приміром, ЦСУ СРСР і Міністерство фінансів СРСР у процесі розробки затвердження форм річного звіту за 1951 рік помітно скоротили обсяг документів звітності промислових підприємств, але розширили кількість статей балансу. В результаті постійних зміни і доповнень загальна кількість показників балансу зросла з 250, затверджених у грудні 1941 року, до 415 статей у 1953 року [3, с.159].

Перевантаженість форм бухгалтерської звітності різними аналітичними статтями не викликала сумнівів. Процес підготовки й подання комплексу бухгалтерських і статистичних звітів був невиправдано трудомістким.

Одним з головних документів даного періоду, який регламентував порядок складання звітності наприкінці 70-х років, було «Положення про бухгалтерські звіти і баланс», затверджене Постановою Ради Міністрів СРСР від 29.06.79. Постанова встановлювала порядок складання бухгалтерських звітів і балансів усіма об'єднаннями, підприємствами і міжнародними організаціями (крім організацій та установ, які перебувають на бюджеті).

Узагальнюючи інформацію щодо структури бухгалтерського балансу 30–90-х років ХХ ст. можна зробити висновок, що баланс був представлений як загальний рахунок, коли його статті наводили інформацію синтетичних рахунків, а інколи навіть субрахунків. Така звітна форма балансу подібна до Головної книги, що спонтанно спричинила підхід до балансу як до елемента методу бухгалтерського обліку й звітності.

В умовах розвитку незалежної України відбувається ряд змін у структурно-функціональних особливостях балансу не тільки як облікової (економічної), а і як нормативно-правової категорії. З 1 січня 1992 року встановлені нові форми бухгалтерського балансу та фінансової звітності. Актив балансу був побудований за такими розділами: 1) основні засоби та вкладення; 2) запаси та витрати; 3) грошові кошти, розрахунки та інші активи. Пасив балансу: 1) джерела власних коштів; 2) кредити та інші позичені кошти; 3) розрахунки та інші пасиви. Проте за період 2000-х років структура балансу продовжує постійно доповнюватись і вдосконалюватись відповідно до сучасних вимог [11, с.44].

З 1999 року ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності регламентується положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, які розробляються й вдосконалюються з урахуванням вимог міжнародних стандартів та особливостей системи обліку, що склалася в Україні. Відповідно до П(С)БО № 2 «Баланс» визначає зміст і форму балансу та загальні вимоги до розкриття його статей. Структура бухгалтерського балансу має розгалужену структуризовану будову, що дає змогу проаналізувати показники, що відображені в балансі і зробити висновки про діяльність підприємства. Головний спеціаліст з фінансів Ірландського інституту менеджменту в Дубліні, економіст за освітою, Кейран Уолш підтримує думку, що базова п'ятиблочна схема балансу – це найбільш зручна форма для пояснення навіть найскладніших фінансових аспектів бізнесу [10, с.184].

Говорячи про перспективи розвитку бухгалтерського балансу в Україні, відзначимо, що на сьогоднішній день спостерігається тенденція до зміни структури і форми балансу підприємства відповідно до вимог, затверджених міжнародними органами. Використання бухгалтерського балансу, складеного за міжнародними стандартами, дозволить спростити процес його складання та збільшити аналітичність балансу у співпраці з іноземними економічними структурами у контексті посилення глобалізаційних процесів в економічній сфері.

Висновки. Підводячи підсумок, необхідно наголосити на тому, що бухгалтерський баланс за період свого становлення і розвитку пройшов через низку трансформацій, перетворившись із контролюючого документа в

комплексну економічну категорію, яка має як облікові, так і нормативно-правові аспекти свого функціонування. Питання розвитку та вдосконалення балансу залишається актуальним і продовжує викликати інтерес у науковців та представників бізнесу. В Україні бухгалтерський баланс як обліковий документ трансформувався в контексті розвитку загальноімперського та радянського бухгалтерського обліку до 1991 року. В умовах розбудови незалежної України баланс підприємства набув значення одного з основних документів бухгалтерської звітності і продовжує трансформуватись відповідно до економічних умов, що склались в сучасному постіндустріальному суспільстві.

Бібліографічні посилання:

1. Верига Ю.А. Историчний аспект розвитку балансу та використання його в аудиті / Ю.А. Верига // Вісник Тернопільської академії народного господарства. – 2002. – № 3. – С. 152–154.
2. Галаган А.М. Общее счетоводство / А.М.Галаган. – М.: Экономическая жизнь. – 1925. – 156 с.
3. Дембинский Н.В. Теория советского бухгалтерского учета / Н.В. Дембинский. – М. : Госиздат БССР. - 1957. – 220 с.
4. Клинге К.П. Руководство конторского знания / К.П. Клинге. – СПб.: Типография Д. Кесневилля. - 1864. - 478 с.
5. Пачоли Лука. Трактат о счетах и записях / Л. Пачоли. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 368 с.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 11 «Зобов'язання»: наказ міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://buhgalter911.com>
7. Рудановский А.П. Теория балансового учета, введение в теорию балансового учета. Баланс как объект учета / А.П.Рудановский. – М.: МАКИЗ. – 1925. – 168 с.
8. Сиверс Е.Е. Торговое счетоводство / Е.Е. Сиверс. – СПб.: Издание Винеке. – 1913. – 348 с.
9. Сопко В.В. Новий баланс та методика його аналізу / В.В. Сопко. – К.: Наукова думка. – 1992. – 140 с.
10. Уолш Кейран. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства / Кейран Уолш ; пер. з англ. – К. : Наукова думка, 2001. – 367 с.
11. Хомин П.Я. Баланс – элемент методу бухгалтерського обліку чи форма звітності / П.Я. Хомин // Вісник ТДЕУ. – 2006. – № 2. – С. 76–84.
12. Чижевська Л.В. Бухгалтерський баланс : проблеми теорії і практики / Л.В. Чижевська. – Житомир : ЖІТІ, 1998. – 408 с.

List of references:

1. Veryha, Yu.A. (2002), “The historical aspect of the balance sheet and its use in auditing”, *Visnyk Ternopil's'koi akademii narodnoho hospodarstva*, vol. 3, pp. 152 – 154.
2. Galagan, A.M. (1925), *Obshhee schetovodstvo [General accounting]*, *Jekonomicheskaja zhizn'*, Moscow, USSR.
3. Dembinskij, N.V. (1957), *Teoriya sovetskogo buhgalterskogo ucheta [The theory of the Soviet accounting]*, Gosizdat BSSR, Moscow, USSR.
4. Klinge, K.P. (1864), *Rukovodstvo kontorskogo znaniya [Knowledge of Management office]*, *Tipografija D. Kesnevilja*, Saint Petersburg, Russia.
5. Pacholi, L. (2001), *Traktat o schetah i zapisjah [Treatise on the accounts and records]*, *Finansy i statistika*, Moscow, Russia.

6. The official site of management and accounting (2015), "Regulation (Standard) number 11, "Commitments", available at: <http://buhgalter911.com> (Accessed 13 January 2015).
7. Rudanovskij, A.P. (1925), Teorija balansovogo ucheta, vvedenie v teoriju balansovogo ucheta. Balans kak ob'ekt ucheta [The theory of the balance of accounting, introduction to the theory of balance sheet accounting. The balance of the account as an object], MAKIZ, Moscow, USSR.
8. Sivers, E.E. (1913), Torgovoe schetovodstvo [Commercial accounting], Izdanie Vineke, Saint Petersburg, Russia.
9. Sopko, V.V. (1992), Novyj balans ta metodyka joho analizu [New Balance and its analysis method], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
10. Uolsh, K. (2001), Kliuchovi finansovi pokaznyky. Analiz ta upravlinnia rozvytkom pidprijemstva [Key financial indicators. Analysis and development management company], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
11. Khomyn, P.Ya. (2006), Balans – element metodu bukhholders'koho obliku chy forma zvitnosti [Balance - method element of accounting or Reporting Form], Visnyk TNEU, Ternopil, Ukraine.
12. Chyzhevs'ka, L.V. (1998), Bukhholders'kyj balans : problemy teorii i praktyky [Balance: problems of theory and practice], ZhITI, Zhytomyr, Ukraine.

1.

Мних М.В.,

доктор економічних наук, професор, академік УАН,
заслужений економіст України

Мних А.М.,

кандидат економічних наук,
гол. науковий співробітник

Головного науково-експертного Управління Верховної Ради України

Мных Н.В.,

доктор экономических наук, профессор, академик УАН,
заслуженный экономист Украины

Мных А.Н.

кандидат экономических наук,
главный научный сотрудник

Главного научно-экспертного Управления Верховного Совета Украины

Mnikh N.V.

Doctor of Economics, professor, academician of the UAS,
Honored Economist of Ukraine

Mnikh A.N.

PhD in Economics,
Goal. Researcher

Central Scientific Experts Office Verkhovna Rada of Ukrain

ПРО ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ

ОБ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИИ МЕХАНИЗМОВ РЕАЛИЗАЦИИ ЗАДАЧ АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ РЕФОРМЫ

REGARDING THE IMPROVEMENT OF MECHANISMS FOR IMPLEMENTATION OF THE TASKS ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL REFORM

У статті пропонується перелік заходів по вдосконаленню механізмів регіонального реформування, що дасть можливість Україні сформуванати європейську систему регіонального управління. Місцеве самоврядування має стати правом і гарантованою законом можливістю жителів громад, органів місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України.

Ключові слова: адміністративно-територіальна реформа, місцеве самоврядування, територіальна громада.

В статье предлагается перечень мероприятий по совершенствованию механизмов регионального реформирования, что позволит Украине сформировать европейскую систему регионального управления. Местное самоуправление должно стать правом и гарантированной законом возможностью жителей общин, органов местного самоуправления самостоятельно решать вопросы местного значения в пределах Конституции и законов Украины.

Ключевые слова: административно-территориальная реформа, местное самоуправление, территориальная община.

The article offers a list of measures to improve the mechanisms of regional reforms which will enable Ukraine to form a regional system of European governance. Local government should be guaranteed by law the right and the ability of residents of communities and local governments to decide local issues within the Constitution and laws of Ukraine.

Keywords: administrative-territorial reform, local government, local community.

Постановка проблеми. Механізми для здійснення адміністративно-територіальної реформи в Україні є застарілими, тому неефективність дій може спричинити до компрометації ідеї створення реального місцевого самоврядування, або ж плодами реформи скористаються тільки ділки, які сьогодні рвуться до влади через місцеві вибори з бажанням закріпити свій статус регіонального управлінця. Не дивлячись на проведені заходи по реформуванню територій, існує небезпека створення незалежних регіональних територій у вигляді «феодальних князівств», і це дуже небезпечно для України. Верховна Рада України 31.08.2015 року прийняла в першому читанні Закон України «Про внесення змін до Конституції України», що викликало масу запитань до можливості їх реалізації в такому контексті та привело до громадської непокори та загибелі людей.

Аналіз останніх публікацій. Згідно теорії та іноземного досвіду, під час реформи системи територіального управління має відбутися перерозподіл повноважень між центральними і місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на користь останніх з метою наближення надання адміністративних та громадських послуг безпосередньо до їх споживачів, а також розвантаження центральних органів виконавчої влади від невласливих для них функцій оперативного господарського та соціального управління і створення умов для проведення більш ефективної політики у вирішенні питань загальнодержавного значення, здійснення цілеспрямованої стратегії соціально-економічного розвитку країни, яка забезпечила б конкурентні переваги нашої держави у міжнародному співтоваристві.

Мета статті. Варто відзначити, що місцеве самоврядування є основою адміністративно-територіального устрою держави, а його механізм функціонування формується з врахуванням історичних, національних, географічних та інших особливостей держави. Основні ідеї місцевого самоврядування закріплені в Європейській Хартії місцевого самоврядування 1985 року. Зміст місцевого самоврядування полягає в гарантуванні державою права та реальної здатності територіальних спільнот громадян (жителів) та обраних ними представницьких органів вирішувати самостійно певне коло

питань, діючи в межах Конституції і законів відповідної держави, і це декларується в прийнятих законах.

Концепція місцевого самоврядування, відповідно до положень Європейській Хартії, передбачає право і спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою суспільних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення.

Результати дослідження. Для цього, відповідно до норм статті 9 Європейської Хартії, місцева влада має право в рамках національної економічної політики на свої власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень. Обсяг фінансових ресурсів місцевої влади відповідає функціям, передбаченим Конституцією або законом. Фінансові системи, які формують підґрунтя ресурсів місцевого самоврядування, повинні мати достатній рівень диверсифікованості, тобто передбачати різноманітні джерела формування доходної бази.

В Україні з 1 січня 2015 року фактично запроваджена нова бюджетна модель, яка за очікуваннями повинна спрямовуватись на забезпечення фінансової децентралізації, а саме збільшення обсягу фінансових ресурсів у розпорядженні органів місцевого самоврядування, формування фінансово спроможних територіальних громад, підвищення рівня фінансування власних та делегованих повноважень адміністративно-територіальних утворень.

Насправді ж, фінансові можливості бюджетів базових адміністративно-територіальних утворень були суттєво зменшені, а самі бюджети місцевого самоврядування фактично позбавлені як основних видатків (на дошкільну та базову початкову освіту, культуру тощо), так і основного доходного джерела - податку на доходи фізичних осіб. В умовах нової моделі бюджети сіл, селищ та міст районного призначення фактично позбавлені будь-якої самостійності і поставлені у повну залежність від трансфертів із районних бюджетів, доходна база яких внаслідок бюджетної реформи дещо зросла.

Належна низовій ланці бюджетної системи частка основного доходного джерела формування місцевих бюджетів - податку на доходи фізичних осіб – у розмірі 25 % з незрозумілих причин була вилучена і передана до найвищої ланки - Державного бюджету України. Це дає підстави стверджувати, що насправді внаслідок бюджетної реформи відбувся зворотній задекларованому процес, а саме централізація бюджетних ресурсів, а фінансові стимули, що закладались для об'єднаних громад, без проведення адміністративно-територіальної реформи так і залишились порожніми гаслами. В той же час, критерії вибору потенційних центрів об'єднаних територіальних громад (20-25кілометрова відстань від структур базового рівня та наявність дороги з твердим покриттям) можуть призвести до погіршення доступності та якості надаваних громадянам публічних послуг. Приміром, як забезпечити максимальні 30 хвилин часу школярам для відвідування навчального закладу в новому центрі громади? Адже проста наявність дороги з твердим покриттям ні про що не свідчить. За словами міністра інфраструктури, 97% доріг у країні перебувають у незадовільному стані.

Більше того, необхідний комплекс робіт зі встановлення легітимних меж майбутніх об'єднаних територіальних громад. Адже сьогодні в юрисдикції рад територіальних громад перебувають лише землі населених пунктів. Для забезпечення повсюдності місцевого самоврядування треба передати в цю юрисдикцію прилеглі сільськогосподарські землі. Але тоді постає необхідність територіального розмежування юрисдикції цих утворень та рад сусідніх міських поселень. А сьогодні тільки дві п'ятих міст обласного і чверть — районного значення мають юридично оформлені межі.

Відповідно, сільські (селищні) ради не можуть повністю розраховувати на наявні доходні джерела, оскільки порядок адміністрування відповідних форм оподаткування належним чином не визначений, а фіскальний потенціал оцінити досить складно. При цьому, як показує практика, рівень адміністрування місцевих податків є досить низьким, внаслідок недостатньої зацікавленості фіскальної служби у їх належному справлянні (на відміну від податків, що формують державний бюджет) та ускладненому механізмі адміністрування (відсутності належних реєстрів з інформацією, необхідною для організації податкового процесу).

Варто наголосити, що бюджетна реформа мала здійснюватись у безпосередній ув'язці із адміністративно-територіальною реформою. Причому остання повинна була відбутись першою, створивши належне підґрунтя для об'єднання територіальних громад, доходна база яких, відповідно до норм Бюджетного кодексу України, вигідно вирізняється від «необ'єднаних» (ПДФО у них лишається 60 %).

Проте скористатись перевагами об'єднання у 2015 році органи місцевого самоврядування не зможуть при всьому бажанні – належне правове підґрунтя для відповідних процесів відсутнє, не прийняті відповідні законодавчі акти, які б забезпечили можливість функціонування об'єднаних громад. Більше того, в державі поки не сформовано навіть концептуальних підходів щодо проведення адміністративно-територіальної реформи.

Перехідними положеннями Бюджетного кодексу України передбачається фінансування відповідних повноважень органів місцевого самоврядування базового рівня (дошкільна освіта, утримання закладів культури тощо) за рахунок міжбюджетних трансфертів з районних бюджетів. Формально, сільським (селищним) бюджетам відповідні витрати можуть бути компенсовані із районних бюджетів.

Проте, з одного боку, це суперечить базовим принципам функціонування бюджетної системи України, окрема принципом: збалансованості, самостійності, субсидіарності, справедливості і неупередженості. З іншого боку, всі видатки, які будуть компенсуватись за рахунок трансфертів із районних бюджетів, необхідно буде узгоджувати із відповідними органами влади і при цьому немає повної впевненості, що у районних бюджетів не виникне проблем із наданням таких трансфертів (навіть по технічних причинах).

Фактично, в даний час, соціально-економічним розвитком, наданням соціальних (громадських) послуг населенню на місцевому рівні (села, селища,

міста районного значення) фактично опікуються районні державні адміністрації. Це відбувається як у відповідності до встановлених Законом України «Про місцеві державні адміністрації» повноважень, так і шляхом делегування сільськими, селищними і міськими радами своїх власних повноважень районним радам (а відтак райдержадміністраціям). Таке «добровільне» делегування своїх власних повноважень роблять органи місцевого самоврядування базового рівня повністю підконтрольними районним об'єднанням та залишаються залежними від особистих стосунків з їх головами.

Надзвичайно гострою проблемою є відсутність чіткого розподілу повноважень, їх дублювання як між різними рівнями місцевих органів виконавчої влади, так і між різними рівнями місцевого самоврядування.

Важливим також є співвідношення власних і делегованих повноважень місцевого самоврядування. Нелогічним є існуючий стан, коли Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» містить 67 власних повноважень виконавчих органів рад, а делегованих аж 80.

В зв'язку з зазначеним, викликає занепокоєність окремі положення нещодавно прийнятого Закону України «Про засади державної регіональної політики» де, по-суті, пропонується створення окремого органу, який буде займатись цим питанням і це є помилка, яка має бути виправлена терміново, а також Методика формування спроможних територіальних громад, що затверджена Постановою КМУ від 08.04.2015р. №214, яка не визначає механізми фінансового забезпечення територіальних громад, і по-суті, побудована на «старих» повноваженнях.

Крім цього, Закон України «Про засади державної регіональної політики» передбачає повноваження органів місцевого самоврядування та районних і обласних рад у сфері регіональної політики, а потрібні конкретні повноваження, які забезпечать розвиток територій.

Крім цього, демократизація процесу управління економічним розвитком передбачає значне обмеження втручання органів державної влади та органів місцевого самоврядування в господарську діяльність суб'єктів підприємницької діяльності, створення умов для широкого залучення бізнесу та третього сектору до надання послуг у сфері життєзабезпечення громадян у місцях їх проживання. налагодження партнерських стосунків між органами державної влади та органами місцевого самоврядування - з одного боку та діловими колами і громадськими організаціями,- з іншого, у сфері забезпечення місцевого і регіонального розвитку.

Результати проведених заходів, які проводяться у відповідності до Закону України «Про внесення змін до Бюджетного Кодексу України (щодо міжбюджетних відносин), засвідчує, що у структурі доходної частини місцевих бюджетів в Україні частка міжбюджетних трансфертів має значну величину (до 44 %), причому вона встановлює тенденцію до поступового зростання: з 1998 року вона зросла з 14,3 % більш ніж у три рази. Для порівняння: в інших країнах частка трансфертів у доходах місцевих бюджетів є набагато нижчою,

наприклад, у Румунії – 10,8 %, Словаччині – 19,0 %, Словенії – 20,9 %, Латвії – 28,1 %.

Разом з тим, поряд зі збільшенням частки міжбюджетних трансфертів у вигляді дотацій та субвенцій знижувалась частка власних податкових надходжень від місцевих податків: з 74,8 % у 1998 році до 43,3 % у 2010 році, що також не сприяло зміцненню фінансової самостійності місцевого самоврядування.

Відтак, власними податковими надходження місцевих бюджетів забезпечується трохи більше 50 % видатків, можливість фінансування інших видатків залишається непрогнозованою і залежить від центральних органів виконавчої влади, від обсягу наданих трансфертів. Це спричиняє неефективність використання бюджетних коштів, недостатність обсягу фінансування окремих видаткових повноважень, накопичення заборгованості по соціальних виплатах, виникнення утриманських настроїв у органів місцевого самоврядування, які проявляються у відсутності відповідних стимулів для збільшення податкових надходжень у відповідні місцеві бюджети. Через вказану неефективну бюджетну політику в Україні зростає кількість місцевих бюджетів, які отримують дотації вирівнювання (базові дотації) із Державного бюджету, перетворюючись тим самим на бюджетних реципієнтів.

В чинній редакції Бюджетного кодексу України передбачені, як різновид міжбюджетних трансфертів, реверсні дотації, які полягають у вилученні надпланових податкових надходжень місцевих бюджетів в Державний бюджет України, зокрема, для субсидіювання інших територіальних громад-реципієнтів. Це в свою чергу, виступає дестимулюючим фактором для збільшення податкових надходжень від відповідних місцевих податків, які можуть використовувати для задоволення нагальних соціальних, інфраструктурних інфраструктурних або фінансово-економічних проблем певної територіальної громади.

Таким чином, залишається проблема створення ефективної системи територіальної організації влади, яка дозволила б значно підвищити якість адміністративних та громадських послуг, що надаються населенню на регіональному та місцевому територіальних рівнях, наблизити їх до європейських стандартів вимагає системного підходу при вирішенні низки завдань.

По-перше, слід чітко визначити, які питання належать до сфери місцевого самоврядування. Необхідно у законодавчому порядку розмежувати поняття «повноваження виконавчої влади (органу виконавчої влади)», «повноваження виконавчої влади місцевого самоврядування». При цьому, до повноважень виконавчої влади мають бути віднесені повноваження, наслідки виконання яких (в першу чергу - правові, організаційні та соціально-економічні) пов'язані з інтересами населення України в цілому, тоді, як наслідки виконання повноважень місцевого самоврядування спрямовані на безпосереднє забезпечення життєдіяльності територіальної громади та пов'язані з наданням громадських послуг її членам.

Законодавство має чітко визначати предмет відання та повноваження територіальних громад, у тому числі і виключні. Зокрема, на цьому рівні для забезпечення принципу територіальності місцевого самоврядування (тобто розповсюдження юрисдикції територіальної громади на всю територію відповідної адміністративно-територіальної одиниці), необхідно наділення органів місцевого самоврядування функціями публічної влади з відповідними повноваженнями з наданням всього спектра управлінських (розпорядчих) послуг і громадянам і юридичним особам. При визначенні обсягу повноважень цих органів місцевого самоврядування необхідно розглянути питання порядку розпорядження природними ресурсами в межах адміністративної одиниці та передачі до їх відання загальноосвітніх навчальних закладів.

По-третє, дотримання принципів децентралізації державного управління і субсидіарності передбачає формування компетенції органів виконавчої влади та виконавчої влади місцевого самоврядування знизу догори, тобто, починаючи з базового рівня до відання місцевого самоврядування слід віднести всі публічні справи, які спроможна вирішувати територіальна громада та її органи місцевого самоврядування. Відповідно, до компетенції органів місцевого самоврядування більш високого територіального рівня мають бути віднесені лише ті питання, які зачіпають інтереси населення району, області в цілому або не можуть бути вирішені на первинному рівні, а до компетенції органів виконавчої влади включаються питання, які вимагають централізованого керівництва, виходять за межі можливостей органів місцевого самоврядування або не відповідають їх завданням та функціям.

При цьому розподіл повноважень між органами місцевого самоврядування різних рівнів запропоновано здійснюватися таким чином, щоб, з одного боку, максимально наблизити процес прийняття рішення до громадянина, а з другого - ці органи мають володіти організаційними, матеріальними та фінансовими ресурсами, що забезпечують обсяг та якість соціальних послуг, які надаються населенню відповідно до загальнодержавних соціальних стандартів. Повноваження районних і обласних рад територіальних громад та їх об'єднань доцільно затвердити окремо в Законі. Потребують окремого законодавчого визначення поняття: регіональна власність, регіональні фінанси, регіональні бюджети, регіональні податки тощо

По-четверте, слід законодавчо визначити принципи, умови та порядок делегування окремих повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування, форми і критерії контролю за виконанням делегованих повноважень, а також відповідальність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, їх посадових осіб за невиконання або неналежне виконання делегованих повноважень. Необхідно розробити порядок фінансового, матеріального та іншого ресурсного забезпечення виконання органами місцевого самоврядування делегованих їм окремих повноважень органів виконавчої влади.

По п'яте, для кожного рівня органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади закон обов'язково має встановити перелік

повноважень, які не можуть бути вилучені, передані або делеговані іншим органам (виключні повноваження).

По-шосте, потребує перегляду статус добровільних об'єднань органів місцевого самоврядування, підвищення їх ролі як представників територіальних громад у їх взаємовідносинах з органами державної влади.

Невід'ємною складовою реформування системи територіальної організації влади та системи місцевого самоврядування є кардинальне зміцнення матеріальної та фінансової бази місцевого самоврядування та вдосконалення ресурсного забезпечення місцевого і регіонального розвитку.

У першочерговому порядку до площини практичного розв'язання мають бути віднесені такі проблеми:

завершення процесів розмежування об'єктів права державної та комунальної власності протягом найближчих двох-трьох років;

законодавче врегулювання статусу об'єктів права комунальної власності та об'єктів спільної власності територіальних громад;

запровадження власності спільнот жителів областей та районів як різновиду комунальної власності територіальних громад;

розмежування земель, що перебувають у державній власності, га земель, що передані до комунальної власності;

визначення статусу обласних та районних бюджетів як бюджетів місцевого самоврядування. Запровадження обласних та районних бюджетів місцевих державних адміністрацій як складових Державного бюджету України;

зміна порядку формування обласних і районних бюджетів місцевого самоврядування шляхом переведення їх на власну дохідну базу;

зміцнення ролі місцевих податків і зборів шляхом проведення відповідних податкових реформ та віднесення до місцевих податків: податку на нерухомість, податку на землю, а також частини податку з доходів фізичних осіб з одночасним скороченням чисельності місцевих зборів;

запровадження механізму заінтересованості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень доходів до Державного бюджету України на відповідних територіях шляхом зарахування 50% понад планових доходів до цього бюджету на збільшення доходної бази відповідних місцевих бюджетів;

зміцнення місцевих бюджетів розвитку, припинення практики проїдання коштів місцевих бюджетів лише на поточні потреби.

Все це вимагає проведення системної політичної реформи, яка буде передбачати створення нового за функціями Кабінету Міністрів України, який відповідав би стандартам демократичної правової держави, потребам адміністративно-територіальної реформи та запитам кожного громадянина. У цей же термін повинно бути проведене чітке розмежування функцій між центральними, регіональними і місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування стосовно питань бюджету, власності, управління територіями та механізму надання суспільних послуг (ці питання унормовані в положеннях про міністерства та державні комітети, законах та постановках Кабінету Міністрів України, наказах та інших нормативних актах

центральных органів виконавчої влади і місцевих державних адміністрацій). Все це треба відкоригувати відповідно до єдиних вимог та концептуальних засад проведення адміністративної реформи. Крім цього, складовими адміністративно-територіальної реформи мають стати галузеві реформи.

Слід пам'ятати, що досвід проведення адміністративної реформи у Польщі свідчить: рівень демократизації суспільства залежить від бажання та спроможності держави до самообмеження своїх владних повноважень.

Основним завданням реформи адміністративно-територіального устрою стає формування реально спроможної, забезпеченої необхідними фінансовими, матеріальними, людськими ресурсами базової самоврядної і, одночасно, адміністративно-територіальної одиниці - сільської, селищної та міської громади. Зазначені складові: ресурсна спроможність, організаційно-правовий рівень можливостей самостійного здійснення самоврядування та його адміністративно-територіальна основа - в комплексі визначають критерії створення дієздатної громади.

На жаль, прийнятий Закон України «Про формування спроможних громад» дає загальні основи їх вирішення без надання механізмів фінансового та матеріального забезпечення і обмежуються затвердженням плану соціально-економічного розвитку територій без визначення конкретних нормативів.

Послідовність дій при проведенні адміністративно-територіальної реформи мають бути такими:

1. Встановити засади і терміни проведення адміністративної та адміністративно-територіальної реформи.

Кабінету Міністрів України провести, відповідно до вимог цього закону, перерозподіл повноважень між центральними і місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Перерозподіл повноважень між центральними і місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування мають відбутися шляхом прийняття змін до законів України «Про Кабінет Міністрів України», «Про центральні органи виконавчої влади» «Про місцеві органи виконавчої влади» (щоб дати можливість внести зміни до нормативно-правових актів з питань визначення повноважень та порядку(процедури) надання адміністративних (управлінських) послуг та нових редакцій закону «Про місцеве самоврядування в Україні» та відповідні зміни до Конституції України.

2. Затвердження сільських, селищних, міських громад, як первинної ланки адміністративно-територіальних одиниць, має надати підстави для формування нового адміністративно-територіального устрою країни. Для цього необхідно провести протягом 2016 року обстеження соціально-економічного, фінансового, матеріального стану адміністративно-територіальних одиниць всіх рівнів. За його результатами скласти інвентарні списки функціонуючих комунальних установ, підприємств на території кожної адміністративно-територіальної одиниці та фактичного обсягу видатків місцевих бюджетів на утримання кожної з них (з врахуванням необхідних коштів на зарплату, житлово-комунальне забезпечення та утримання).

Розробити та затвердити Кабінетом Міністрів України економічні, фінансові, демографічні та інші критерії формування самоврядних територіальних громад та районів, які здатні забезпечити виконання повноважень місцевого самоврядування в повному об'ємі. Як можливий варіант, затвердження цих критеріїв провести як закон України «Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою України».

3. Розробити на основі цих критеріїв декілька моделей трансформації існуючого адміністративно-територіального устрою базового та районного рівнів. З врахуванням думки населення, затвердження оптимального варіанту адміністративних меж територіальних громад та районів (з винесенням їх на місцевість) з реєстрацією по кожній із них переліків бюджетних установ, що надають громадські послуги населенню. Формула розподілу міжбюджетних бюджетних трансфертів (дотацій вирівнювання) має бути орієнтована на наявність у межах села, селища, міста по одній бюджетній установі в різних сферах життєзабезпечення (одна школа, один дитсадок, один клуб, тощо) за потребою і згодою громадян за можливості їх фінансування.

При цьому слід пам'ятати про необхідність формування збалансованих місцевих бюджетів територіальних громад.

Для недопущення закриття цих закладів в перший рік за відсутності таких, пропонується на деякий час відмовитися від формальної процедури вирівнювати. Замість цього необхідно для кожної із новоутворених сільських селищних, міських громад розрахувати мінімальний місцевий бюджет (у частині видатків, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів) як суму фактичних коштів, як витрачались на функціонування усіх бюджетних установ та комунальних підприємств на їх території (з врахуванням видатків на заробітну плату працівникам, поточних витрат на ремонт при мішені та обладнання, фактичні витрати на оплату житлово-комунальних послуг).

Процедуру вирівнювання за видатками і доходами місцевих бюджетів з кожною громадою доручити здійснювати безпосередньо Міністерству фінансів за узгодженням з кожною територіальною громадою. Подібну процедуру з визначення мінімальних розмірів бюджетів провести для новоутворених районів та міст-районів (які складаються з декількох населених пунктів - сіл, селищ, міст).

Законодавче затвердження принципу, що рівень фінансового забезпечення місцевих бюджетів на надання громадських послуг населенню (видаткова частина місцевого бюджету, яка враховується при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів) ні за яких умов не буде нижча від рівня, зафіксованого під час проведення обстеження соціально-економічного стану всіх адміністративно-територіальних одиниць. Це забезпечить необхідну підтримку здійснюваній реформі з боку громадськості, відносну самостійність органам місцевого самоврядування у формуванні місцевого бюджету, а вільне розпорядження доходами, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, створить їм можливість суттєво впливати на якість надання громадських послуг жителям та направляти їх частину на розвиток.

Затвердити нові принципи визначення нових податкових повноважень та критерії вибору податків, які мають бути обов'язковим джерелом доходів місцевих бюджетів, а саме:

тягар податку має лягати на тих громадян, підприємства, які користуються послугами місцевого самоврядування незалежно від їх підпорядкованості;

місцеві податки мають бути такими, що не передбачають великих втрат на адміністрування;

надходження від місцевих податків і зборів мають бути якомога рівномірнішими серед місцевих бюджетів територіальної громади та їх об'днань.

Передбачити у Державному бюджеті України на 2016 рік необхідний обсяг субвенцій місцевим бюджетам на проведення адміністративно-територіальної реформи.

Одночасно з поданням Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України законопроекту щодо затвердження оптимальної моделі адміністративно-територіального устрою (як проект Закону України «Про територіальний устрій України»), передбачити під час формування Державного бюджету на 2017 рік, дотації вирівнювання для кожної із новоутворених адміністративних одиниць, виходячи з розрахованого мінімального рівня місцевого бюджету (у частині видатків, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів), закріплення перерозподілу повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у законах «Про Кабінет Міністрів України» та «Про центральні органи виконавчої влади». (або «Про органи виконавчої влади»).

Висновки та пропозиції. Таким чином, формування мережі адміністративно-територіальних одиниць повинно здійснюватися на засадах, коли громада, як адміністративно-територіальна одиниця, не повинна бути надто великою за кількістю населення, а навпаки, збережені всі поселення, головне завдання, що населення, яке проживає в її межах становить територіальну громаду як соціальну спільність, має бути об'єднана тільки спільними інтересами щодо питань, вирішення яких віднесено законом до відання місцевого самоврядування, із другого боку - ця територія має бути в перспективі достатньою з точки зору можливості ресурсного забезпечення завдань та повноважень місцевого самоврядування: формування комунальної власності та соціальної інфраструктури, бюджету місцевого самоврядування, наявність людських ресурсів для формування представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування. На цій території мають перебувати об'єкти соціальної та комунальної інфраструктури, необхідні для виконання завдань місцевого самоврядування щодо надання передбачених законом громадських послуг населенню.

Не дивлячись на прийнятий Верховною Радою України в першому читанні Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)», вищезазначені пропозиції практично не враховані, а відповідним чином мають бути прийняті відповідні законодавчі акти.

Бібліографічні посилання:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Закону України «Про місцеве самоврядування» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст.170.
3. Децентралізація влади. Реформа місцевого самоврядування [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/attachments/content-attachments/3023/.pdf>;
4. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572.
5. План заходів реалізації Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.06.2014 № 591-р. [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/591-2014-%D1%80>.

List of references:

1. Konstytutsiia Ukrainy // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1996, № 30, st. 141.
2. Zakonu Ukrainy «Pro mistseve samovriaduvannia» // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1997, № 24, st.170.
3. Detsentralizatsiia vlady. Reforma mistsevoho samovriaduvannia [elektronnyj resurs] – Rezhym dostupu: <http://www.minregion.gov.ua/attachments/content-attachments/3023/.pdf>;
4. Biudzhetnyj kodeks Ukrainy // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2010, № 50-51, st.572.
5. Plan zakhodiv realizatsii Kontseptsiia reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorial'noi orhanizatsii vlady v Ukraini, zatverdzhenyj rozporiadzhenniam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18.06.2014 № 591-r. [elektronnyj resurs] – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/591-2014-%D1%80>.

Fidan Qerimi,

Assistant;

Vjollca Hasani,

Donat Rexha

AAB University, Prishtina, Kosovo

THE ROLE OF MANAGEMENT IN DEVELOPMENT OF HUMAN RESOURCES IN KOSOVO

In this paper we will discuss the role of management in development of Human resources in Kosovo. Which are the problems that are faced by management, which are resources that need management, how are the human resources treated and how it should be treated. How management affects the development of Human Resources, while in the second part of this paper will collect primary data about the current situation in Kosovo respectively in the company which will be used as a sample. We will analyze the data and come to conclusions, which will bring the recommendations, which should undertake the management of Human Resources in the future.

Key words: Management, Development of Human resources, Education of HR, Knowledge, Kosovo

1. Method of research

1.1. Strategy Research

Will be used for research strategy combined inductive-deductive because of the complexity of the topic. The research will use quantitative or deductive strategy to enable testing of hypotheses, and to understand the phenomenon should be collected and used qualitative Dehna inductive strategy.

1.2. Actions to collect methodological

Quality procedures

Qualitative procedures that will be used in the research are free implementation of interviews with workers in the enterprise, in order to reach the information whether they are satisfied and do influence their knowledge to better results in the enterprise / organization.

Documents and reports on enterprise work so far will be available for research, in order to gather objective and reliable information that will affect the answer to the goals set.

To realize this survey and interview data to test hypotheses we surveyed 80 employees (50 employees from the company Eng Office LLC and 30 employees from the company Ask Trade LLC) and have interviewed two managers of the companies mentioned above, which will present a brief history about them.

From history to see companies , which have attached in the appendix shows that these companies need to be in step with modern management after being subjected to a market with high competition from companies that have high standards of management and quality , through the questions in the survey and interview will try to prove the hypothesis presented .

1.3. Framework hypothesis

During processing work (thesis), that are easily understood set three types of hypotheses:

- The general hypothesis that includes the subject
- Specific hypotheses that process parts subject
- Individual hypotheses which relate to narrow segments.

1.3.1. The general hypothesis

Management role in the development of human resources depends on many indicators among which are essentially own people in the organization , functions of management , culture and ethics , as well as its human resource development and management in the field of business organization in contemporary society .

1.3.2. Specific hypotheses

1. How many more people to be active in the organization, the more will be highlighted the role of management.

2. The role of management depends on its function in the organization.

3. If the culture and ethics of individuals in the organization is more pronounced then the role of management will come into play.

4. If the management of human resources in the field of business and modern society stems from its strategy then its organization management role will be deeply understood.

1.3.3. Individual hypotheses

1. The better the flow functions of planning, organizing, leading and controlling the human factor in business sphere, the more pronounced will be the management of the organization in modern society.

2. If the culture and ethos of the organization are determined by certain norms and rules of conduct written, then pronounced will be the role of management.

3. If the strategy of the organization is then formulated precisely the level of human resource management during its development in modern society will be on a higher pedestal.

2. Analysis and interpretation of results

The question "Do the people / employees in your company to raise your role as a manager?" We got these answers:

Eng Office LLC Manager: Yes, cooperate flexibly.

The manager of the KPS Trade: Anyway, no they will not be able to function.

From this we see that both companies attach a special importance to cooperation and coordination with the employees, so they plan together with their workers who have jobs to perform in the future and appreciate them very high especially manager ask Trade Company LLC.

To the question: Do you respect your employer 80 respondents answered yes.

This shows that employees feel valued and when managers are part of management functions and assess them for their work.

The first hypothesis individual How best to stem the functions of planning, organizing, leading and controlling the human factor in business sphere, the more pronounced will be the management of the organization in modern society is certified 100%.

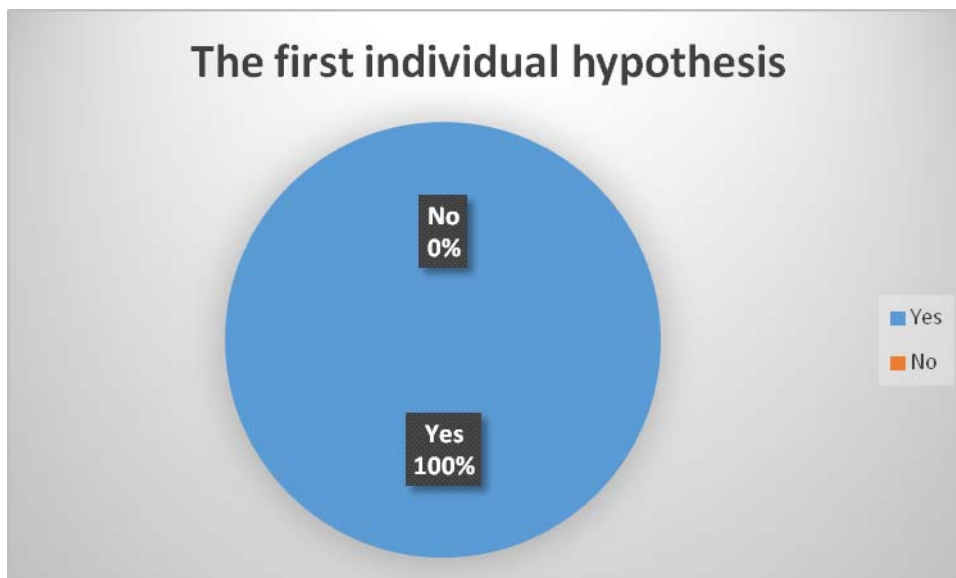

Chart. 1

To the question "Do you behave under Regulation" 78 answered yes while only 2 to NO

This means that the two companies is included culture, where 97% of employees know to behave and it facilitates the work of the manager.

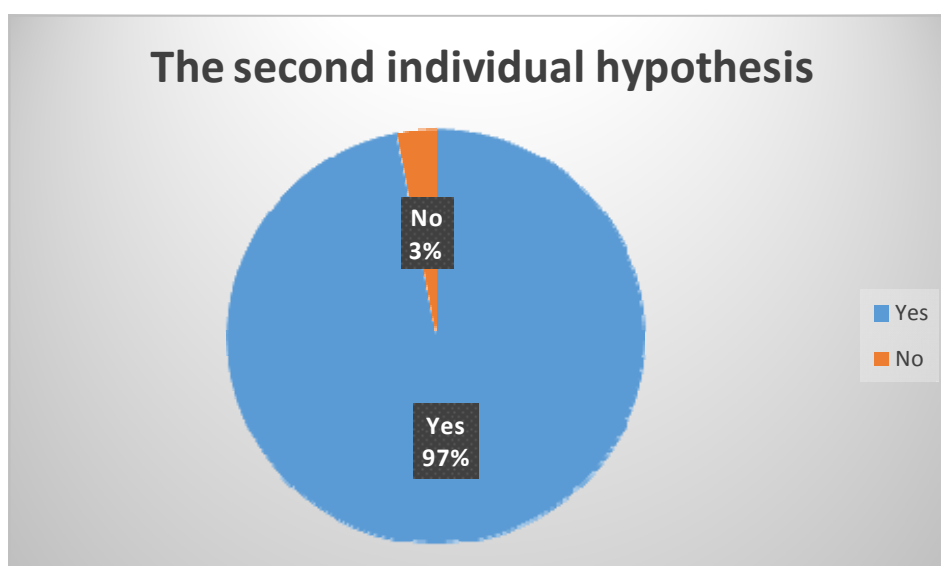

Chart. 2.

So the second hypothesis Individual If culture and ethics in the organization are determined by certain norms and written rules of conduct , the more pronounced will be the role of management has been proved correct by the response of 97 % of respondents.

If we look at individual third hypothesis we submitted this question

Will the job analysis and planning of human resources at your company, career development and did formulate a common strategy for future goals within the company?

And we got these answers:

Eng Office LLC Manager: Yes, I create work in order to achieve through people, simultaneously with this thing develop themselves and my employees, and the fact that regardless of the future and future plans in the enterprise.

The manager of the KPS Trade: Yes, on both sides develop as an individual and work of building their careers, work experience and walk around it to experience a future of enterprise goals.

So this hypothesis is proven 100 %.

To the question: What is your education level? We've got answers middle school and high 62 employee's 18 employees

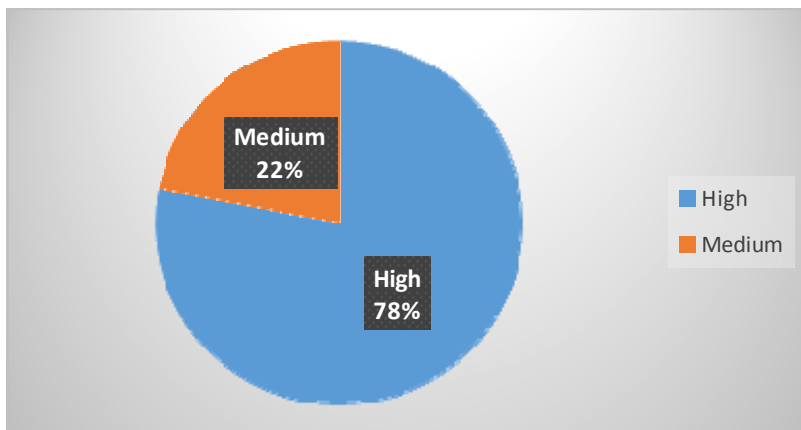

Chart. 3.

By seeing the works that needed knowledge and qualifications have 18 employees with higher

education and for jobs packing, transportation and other works in the company are 62 workers with secondary education.

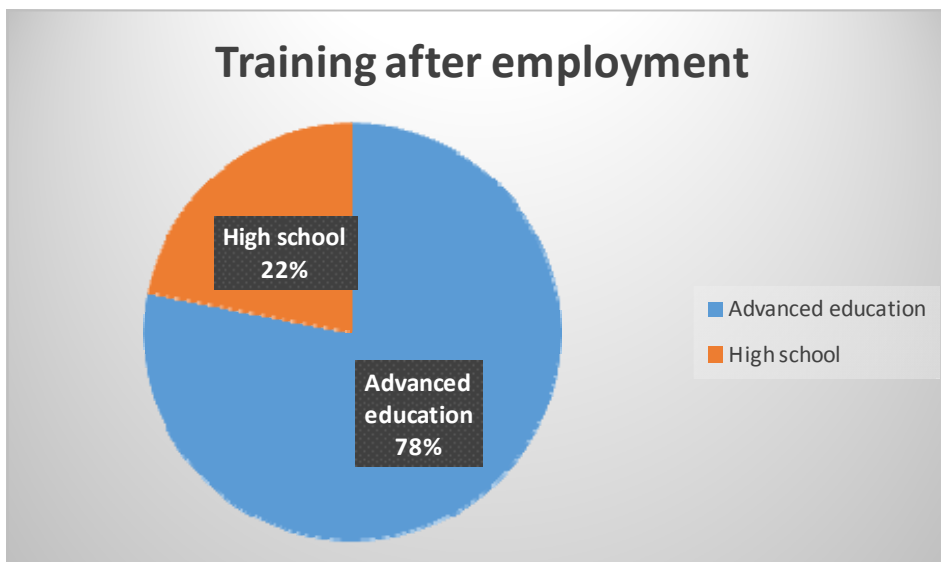

Chart. 4.

From surveys we see that no employee education Master's degree or doctoral degree, from this we conclude that these two companies do not have departments of development and research.

Question, «After your employment or you have trained your employer» are answered with YES - 52 employees and with NO - 28 employees.

From this question we see that the company Trade LLC pay great attention to the training and advancement at work since 40 % of employees have had training

after employment. Through these trainings which managers aim to increase the productivity of their employees at work? We understand from the answer:

The manager of the KPS Trade: Yes, I train employees in the ongoing enterprise, especially if placed on any new system or program to work and also if you buy any new car will give instructions as used and according to me this is training continuing employees.

Eng Office courses LLC Company pays no training at all. We understand from the manager replied:

KPS Office Manager Eng: No, I think it is not right, they already know their way of working and work flow.

Through question: Are your employees highly motivated to perform their duties in your firm?

Eng Office LLC Manager: Yes, basically are motivated, consulted about the work and it clearly shows their motivation.

The manager of the KPS Trade: Yes, they are motivated for this are well paid.

From this we see that the company manager Eng Office LLC used not only as a means of motivating salary but also become part of enterprise development, and the manager of the KPS Trade Ask the company tries to motivate employees only through financial means.

On the question: What motivates you in your work?

We get these answers

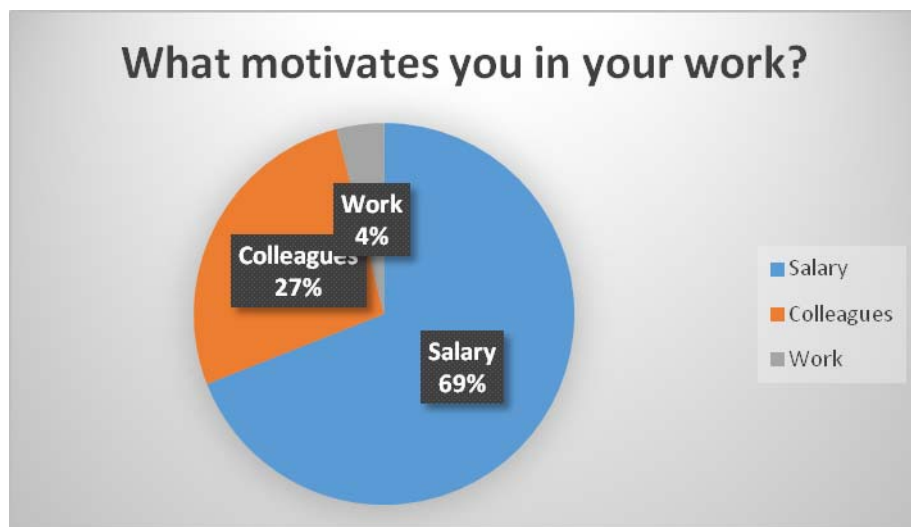

Chart. 5

From this we see these answers Salary participates with 69 % (55 workers), collectively with 27 % (22 workers) and Work 4 % (3 workers).

Thus we see that salary is the main motivator for wage workers surveyed , is as motivating collective weight , and satisfaction at work is motivating only 4 % .

3. Findings and recommendations

Taking into account the role of the people as resources management in modern society is depending on their culture and ethics of behavior in organization management overhead will plan and control people's knowledge and skills with the rate previously determined and rules of conduct , which all of this lead to the successful implementation of organizational goals .

People that have no basis in their educational status must be trained and improved. The leader helps the management to direct and lead human potential towards priority goals for the individual and for the organization through its business scope of work. The role of human resource management to formulate strategy shows good relationship with the organization's mission and goals.

The movement of management in the organization can be enable through planning, recruitment, selection, socialization, training, performance and promotion of human resources analyzed the data with the flexibility.

The people with their faith, values, knowledge and skills through their motivation and commitment to the organization in the field of business and modern society allow management to improve the performance and be more successful in the future.

In the sphere of business in modern society and the changes observed constant new challenges, therefore human resource management will try individuals in the organization to continuously educate, improving their knowledge and skills with those previously obtained , raising spirit their creative and innovative so bold and responding to the new situation by which the role of management in the organization will become more pronounced, and all this would imply even more effectively the human resources manager in the organization in some future directions in modern business work .

References

1. The Role of Human Resource Development and Management, <http://www2.aau.org/wghe/gender/toolkit/Toolkit-module3.pdf>
2. Stephen P Robbins & Mary Coulter MANAGEMENT (11th edition.) Prentice Hall (ISBN 978-0-13-216384-2)
3. Paul Banfield & Rebecca Kay, Introduction to human resource management, Oxford University Press (ISBN: 978-99956-39-43-3)
4. Claude Balthazard, Ph.D., C.H.R.P. & Susan Robinson, The Role and Future of HR: The CEO's Perspective, Human Resources Professionals Association.
5. Continuity and Change: The Role of the HR Function in the Modern Public Sector
6. Ashly Pinnington, Rob Macklin and Tom Campbell, Human Resource Management – Ethics and Employment, Oxford University Press (ISBN: 978-0-19-920378-9)
7. Michael Armstrong, Human Resource Management Practice, 10th Edition, Kogan Page London and Philadelphia
8. Alharthey, Bandar Khalaf and Amran Rasli, Key role of strategic human resource management (SHRM) in advancing the degree of team learning, August 2011
9. Derek Torrington, Laura Hall & Stephen Taylor, Human Resource Management, 6th Edition, Prentice Hall, (ISBN: 0 273 68713 1)
10. Standarde për administrim me resurse njerëzore, Shtator 2009,(ISBN: 978-9989-182-25-9)
11. Jeffrey A. Mello, Strategic Human Resource Management, 2nd Edition, Towson University, 2006, (ISBN: 0-324-29043-8)
12. Coro Strandberg, May 2009, The role of human resource management in corporate social responsibility, Strandberg Consulting,
13. A NEW ROLE FOR MANAGEMENT IN TODAY'S POST-INDUSTRIAL ORGANIZATION by Mitch McCrimmon Leadership | July / August 2010 - <http://www.iveybusinessjournal.com/topics/leadership/a-new-role-for-management-in-today%E2%80%99s-post-industrial-organization#.UVLyPRfV-Sp>
14. Sile Fleming, From Personnel Management to HRM: Key issues and challenges

15. Introduction to Human Resource Management and Environment,
16. Dr. Mohammad Khalil Ahmed, The Role Of Human Resource Management In Corporate Social Responsibility, Maratha Mandir's Babasaheb Gawde Institute Of Management Studies
17. Fiona L. Robson, International HRM Case Study, 2008
18. Jeana Wirtenberg, Silberman College of Business, Fairleigh Dickinson University, and Jeana Wirtenberg & Associates, LLC, HR's Role in Building a Sustainable Enterprise: Insights From Some of the World's Best Companies
19. Susan E. Jackson & Randall S, Schuler, Understanding Human Resource Management in the Context of Organizations and Their Environments, *Anna Rev. Psychol.* 1995. 46:237-64
20. PIA - The Importance of HR Management in Supporting Staff Working in Hazardous Environments – 2011
21. Asafo Adjei Agyenim Boateng, The Role of Human Resource Information Systems (HRIS) in Strategic Human Resource Management (SHRM), Swedish School Of Economics and Business Administration, 2007
22. http://www.komunikacija.org.rs/komunikacija/casopisi/sociologija/XLV_4/d03/html_gb
23. Benjamin Schneider & Karen M. Barbera, Driving Customer Satisfy action Through HR: Creating and Maintaining a Service Climate, Valtera, February 2011
24. DANIEL A. WREN & ARTHUR G. BEDEIAN; THE EVOLUTION OF MANAGEMENT THOUGHT; The University of Oklahoma & Louisiana State University and A&M College; JOHN WILEY & SONS, INC. http://embanet.vo.llnwd.net/o18/USC/CMGT500/Week1/docs/CMGT500_w01_Chapter10.pdf
25. <http://www.ijoqm.org/>
26. <http://www.gobookee.net/kultura-organizative/>
27. <https://www.box.com/s/6c5o52m7ks7e8yv5dae2>

Appendix

1) Survey

1. Are you aware of the performance of your duties and do it correctly in your superior leadership?
 - a) Yes
 - b) No

2. Have you been trained prior to employment?
 - a) Yes
 - b) No

3. After employment, training or you have kept your employer or supervisor?
 - a) Yes
 - b) No

4. What motivates you in your work?
 - a) Salary / wage per
 - b) Collective
 - c) His work

5. Do you keep your employer and are you satisfied with his role as a leader?
 - a) Yes
 - b) No

6. Do they behave in accordance with the rules of written norms and rules in your work?

- a) Yes
- b) No

7. Are you satisfied with your work and your employer about how he treats?

- a) Yes
- b) No

8. What is your level of education?

- a) Primary education
- b) Secondary education
- c) Higher Education
- d) Master of Science
- e) PhD

2) Interview

1. Do the people / employees in your company to increase your role as a manager?

Eng Office LLC Manager: Yes, cooperate flexibly.

The manager of the KPS Trade: Anyway, no they will not be able to function.

2. Are you satisfied with the performance of your employees?

Eng Office Manager LLC: Partly yes, people who work in my company correctly and timely perform their duties and I am pleased with their work.

Trade Manager LLC: yes, people in the company are very hardworking.

3. Are your employees highly motivated to perform their duties in your firm?

Eng Office LLC Manager: Yes, basically are motivated, consulted about the work and it clearly shows their motivation

The manager of the KPS Trade: Yes, they are motivated for this are well paid.

4. Did you set the cultural norms and ethical behavior of employees at your company!

Eng Office LLC Manager: I have located such rate, but people in my company know how to behave, if you do not like their behavior will take steps to remove them from work.

Trade Manager LLC: yes, it is necessary since the authority and respect and culture are valuable priorities.

5. Do you respect the employees and whether they accept your role as a leader?

Eng Office LLC Manager: Yes, yes, their respect level is high and accepted as leader, while I guide.

The manager of the KPS Trade: Yes, it very well.

6. Does the key significance assessment and supervision of human performance for long-term operation of your enterprise?

Eng Office LLC Manager: Yes, we can not be sure unless you check and go swimming, but sometimes mistakes are made in the right direction cooperatively work and anyway it is crucial for the future of the enterprise.

The manager of the KPS Trade: In reality I am very strict and do not dare to make mistakes, while the existence of the company in the market for a long time is the main goal of my work.

7. Will the job analysis and human resource planning in your company, career development and whether formulate joint strategy for future goals within the enterprise?

Eng Office LLC Manager: Yes, I create work in order to achieve through people, simultaneously with this thing develop themselves and my employees, and the fact that regardless of the future and future plans in the enterprise.

The manager of the KPS Trade: Yes, on both sides develop as an individual and work of building their careers, internships, and walk all this is experience for a future enterprise goals.

8. What is the key thing for getting people during the recruitment and selection process for working at your company?

Eng Office Manager LLC : This is depending on the sector and knowledge , ask engineers to be highly educated , while in storage and packaging where education is not done right , except that talent and willingness to work, be physically stable and sustainable for which have previously been trained .

The manager of the KPS Trade: I my men before I hired and trained 'vet selected the wisdom and education, talent, communication skills and their effectiveness.

9. Have you established measures for training and developing your employees?

KPS Office Manager Eng: No, I think it is not right, they already know their way of working and work flow.

The manager of the KPS Trade: Yes, I train employees in the ongoing enterprise, especially if placed on any new system or program to work and also if you buy any new car will give instructions as used and according to me this is training continuing employees.

10. A successful planning is employees at your company during work performance and whether you know the right direction to employees as a manager in the performance?

Eng Office LLC Manager: Yes, absolutely, I am pleased manager planning job.

The manager of the KPS Trade: As I said earlier the plan work, and the workers are forced to pass on and thus perform their job duties and goals achieved most cases.

УДК 338

JEL Classification: M31

Barbora Drugdová,

Ing., PhD

Faculty of National Economics

University of Economics in Bratislava SLOVAK REPUBLIC

THE COMMERCIAL INSURANCE MARKET IN THE SLOVAK REPUBLIC

INSURANCE MARKET

At present, our society is undergoing a period of important changes in both the social and economic fields. The Slovak insurance sector has gone through a period that has significantly affected its development by economic changes, mainly by the introduction of a market economy and the privatization of stateowned property. The development of the insurance market in Slovakia accelerated after 1990, when Slovenská poisťovňa lost its monopoly position. An important landmark in the insurance field was the adoption of the Act of the National Council of the SR No. 24/1991 Zb. on Insurance, as amended by subsequent legislation. Slovenská štátna poisťovňa was first turned into a stateowned company, and as of January 1, 1992 it became a jointstock company with the name Slovenská poisťovňa, a.s. In the process of demonopolization of the insurance business, other insurance companies, in the form of jointstock companies, were formed (Kooperativa, Otčina, Union, and so forth). Also, several foreign insurance companies obtained a license to operate on the territory of Slovakia, usually founding subsidiaries here.

The Act No. 24/1991 Zb. created conditions for the democratization of the insurance business, enabled the entry of foreign capital and thereby the formation of a competitive environment in the insurance market. In this Act, the supervision over insurance businesses has been established. The position of the authority supervising the insurance business has been delineated by the Act No. 25/1991 Zb.

Another legislative step was the adoption of the Act of the NC SR No. 306/1995 Zb., amending Act No. 24/1991 Zb. on Insurance Business. The transition from special insurance funds to reserves has been made thereunder. A solvency tool for insurance companies conforming to the standards in place in developed countries has been introduced.

Another legislative step was Act No. 95/2002 Zb. on Insurance Business and Act No. 8/2008 Zb. on Insurance Business.

The Slovak Association of Insurance Companies was created as an interest organization that launched its operation on January 1, 1994. It was constituted from the Czechoslovak Association of Insurance Companies, which officially terminated its operation on December 31, 1993. In the Czech Republic, the Czech Association of Insurance Companies began operations.

Currently, 23 commercial insurance companies are operating in the insurance sector of Slovakia, giving rise to a relatively strong competitive environment.

This environment has mainly been influenced by the entry of foreign insurance companies onto the market. These companies have brought along a new, higher standard and quality of insurance products offered.

Out of 23 insurance companies operating in the Slovak insurance market, 4 are 100% Slovak-owned, 11 are 100% foreign-owned and 7 have mixed foreign and Slovak ownership. As of the end of June 2013, 22 of the total number of insurance companies operating in the Slovak market were affiliated with the Slovak Association of Insurance Companies.

In addition to the Slovak Association of Insurance Companies (SAP), the Slovak Association of Insurance Brokers (SAMP) operates in the Slovak insurance market. Through its active engagement, the Slovak Association of Insurance Brokers has contributed to the increase of sales of life and nonlife insurance products.

The insurance market is a part of the financial market. Besides the insurance market, the financial market is comprised of the money market, capital market, foreign exchange market and market in precious metals. The division of the financial market into the five said segments is purpose-oriented and historically limited. It needs to be mentioned that no sharp dividing line can be made between the respective financial market segments. These segments are interlinked by tools, entities, operations, ownership and the like.

The insurance market, being a segment of the financial market, is characterized by certain special features. It represents a system of different market tools and regulatory measures, which provide for the flow of funds and insurance services between insurance market participants in accordance with the principle of conditional recovery and nonequivalence.

The insurance market is the place at which supply and demand for insurance protection meet.

Insurance services, i.e. services of insurance protection, are specific goods sold on the insurance market. A need for insurance protection arises in each society due to the existence of different risks. Such risks have objective and subjective character and are divided accordingly.

The insurance sector, as one of the branches of the national economy, offers its respective goods (money services, i.e. insurance) on the insurance market. Insurance helps to resolve the main problems that may arise as a result of extraordinary and unexpected events. By this token, insurance performs the function of stabilizing the economic standard of business entities and the standard of living of private persons and has an irreplaceable part to play in the financial management of businesses and family budgets. The basis of insurance lies in the objective existence of risks that pose a danger to nature and any human activity. Humans should naturally strive to reduce the risks and the likelihood of losses caused thereby. Nevertheless, if we were to take the population of Slovakia, being the main market entity, as a whole, we would find out that insurance ranks the lowest in their personal consumption ladder. It needs to be mentioned that the proportion of life assurance to nonlife insurance is unsatisfactory in Slovakia compared to developed economies. As an example, this proportion in Japan is 78 to 22, in England it is 67 to 33 and in France 61 to 39 (CEA

Number of companies, 2012). In Slovakia, the proportion of life assurance to nonlife insurance is 54 to 46.

Depending on the line of its business, an insurance company may carry out two different types of activities, namely those in the insurance market itself i.e. matching insurance supply and demand, and in the investment insurance market, being a part of the financial market i.e. investing free funds.

Business objects pursued by an insurance company in the insurance market proper consist of insurance, reinsurance and other associated activities.

The investment insurance market is based on the fact that insurance operates on the principle of raising reserves to eliminate the negative financial impacts of random events on the insured. Each insurance company must try to behave as a business entity and to invest temporarily free funds so as to make profit. The insured, in their role of indirect market participants, must believe that their insurance company will find the right spot in the financial market in which to place money.

The insurance market in developed economies is populated by many insurance companies. Each of them gets involved in this market by offering different insurance products and is interested in covering the widest possible segment (insurance market coverage). Competitor insurance companies keep track of the size of the insurance market covered and try to gain as large a share in it as possible by offering new types of insurance products.

References:

1. BLAND D.: Insurance principles and practice. London. The Chartered Insurance Institute 2003.
2. Drugdová, B.: Insurance and Insurance Business - German – Slovak and Slovak – German Dictionary, Bratislava: Elita, 1995 ISBN 80-85323-96-6.
3. Drugdová, B.: Problems of Insurance Market Selected Indicators in V4 Countries, *Neu Economics*, nom.2/2006, ISSN 1336- 1732.
4. WAUGHAN,E.J.: Fundamentals of Risk and Insurance. New York: John Wiley and Sons, Canada, Limited 1992. ISBN 0-471-54553-8
5. www.slaspo.sk
6. www.cap.cz.
7. www.nbs.sk
8. www.cea.org.

УДК 336

JEL Classification: O11

Msc. Xhenet Syka

EUROPEAN COLLEGE «DUKAGJINI», KOSOVO, Peja Region, Republic Kosovo

Dr. Sc. Ilir Kaduku

AGRICULTURAL UNIVERSITY OF TIRANA, Albania

THE INFLUENCE OF MAKROECONOMIC POLICIES IN ALBANIAN TRANSITION

Fiscal policy is the use of expenditures and government taxes affecting economic activity. Determination of fiscal policy in a given year, in fact, considers the past (current socio-economic situation) and implications for the future (fiscal sustainability). Fiscal policy can be expansionary or restrictive. An expansionary fiscal policy means reduction of direct and indirect taxes and increased government expenditures. These policies will encourage more expenditure and boost economic activity. While a restrictive fiscal policy means tax increase and government expenditure cuts. These policies will reduce the level of aggregate demand and help inflation reduce. To choose between two types of fiscal policy is not an easy decision, both in terms of the current state of the economy, and political decisions. Choosing of fiscal policy is one of the most controversial issues of the role of government in social and economic life of a country, not only by economists, but from a wider range of people. In this article I discussed some of the issues on which the debate over fiscal policy remains open.

The article is comprised of four issues. The role played by fiscal policy on economic growth will be treated in the first issue. The analysis will focus on the theoretical treatment as well as the role played by fiscal policy in our country, stretching even further in some suggestions for the future. The long-term fiscal policy will be treated the second issue, fiscal sustainability. It will also analyze the status of fiscal policy in Albania seen in the context of fiscal sustainability.

The role fiscal policy plays in social issues will be treated in the third case. In a country with a high poverty rate and an economy that requires large investments, the choice of budgetary policy is a controversial issue. The role of politics in the choice of fiscal policy will be treated in the last issue. This issue will focus on the role played in the political development of the country. The article closes with conclusions.

The main purpose of this article was to discuss the issues of fiscal policy, leaving the discussion on this issue open. Through this article we have tried to conclude that the role of fiscal policy in economic development is very important, particularly with regard to position it has in creating of a stable macroeconomic environment. The choice of fiscal policy can not be used as a template sample that are used in different countries, but based on specific conditions which characterize economic and social situation of one country. Financing of economic sectors that promote economic growth, to ensure fiscal sustainability and reduce social problems

should be the main goal of fiscal policy in our country. Approval of budgets for the years to come with these objectives is an experience that should be followed in the near prospect and remote. Fiscal policy is based on theoretical and research combined with a responsible political class (primarily with intention of fight against corruption), which will produce an increase in the standard of material e, social, psychological and cultural life for all Albanians.

Processes that have occurred and will occur to us as a result of the harmonizing of economic policy with the technological revolution, that have contributed to raise the awareness and increasing the quality of the most important element: the human element, which affects more and more on social economic-outcomes. Positive results are measured with providing sufficient resources to meet the needs of the population. Realizing the importance of the problem, the question arises: are our economic institutions defined and clearly positioned? If we are about to start from property institutions «Achill’s Heel of Albanian Democracy», then we should make another logistic question: are the current old land owners, real and legitimate owners or to face «new pseudo-owners», but with new instruments?

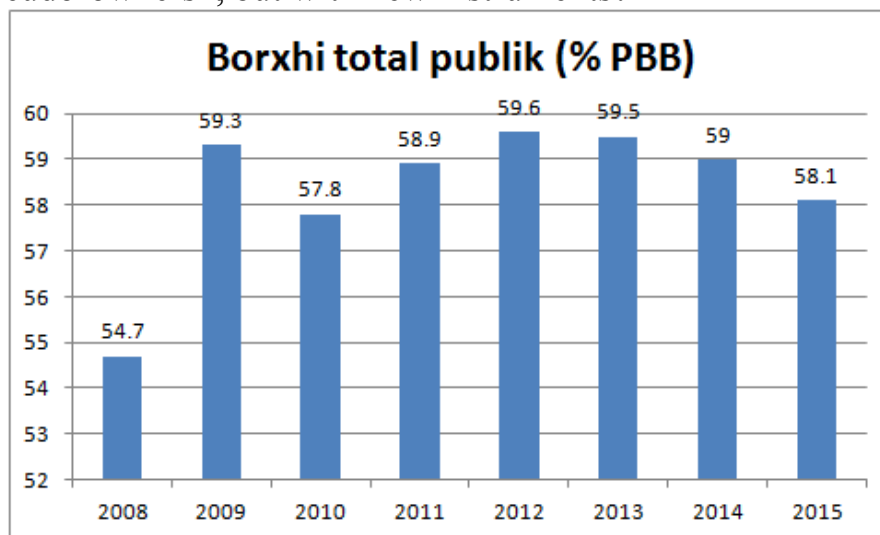

Figure 1: Borxhi i Brendshëm Publik in % from PBB

It is an alarming fact that politicians didn't lunch at the beginning of the process and still are undertaking any radical measures against the problem of property as a key issue of economic development and political claims that every country which pretends to enter into irrevocable path of democracy. Referring to the post-communist situation of the who have passed these processes, we can unambiguously say that Albania is characterized by the unresolved relation of property.

It should be understood that misinterpretation of real property on purpose, or «accidental», leads toward disaster of endemic disease of economic informality of the countries unfortunately strained through «wild» transition (as it is the unique case with Albania). Albania symbolically in its painful history is considered by the theorists as a country that has gone through a unique and radical communism in Europe, «wild» transition" post-communist of one absolutely unique democracy. Apparently the «Albanians», are and have been historically unique in each view.

Better than anyone could have observed and categorized at early stages, Albanian friend, Lord Byron said in his writings.

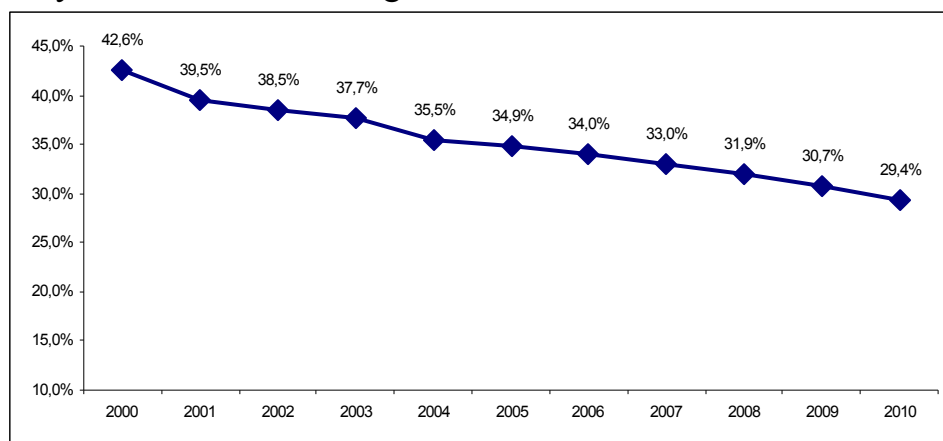
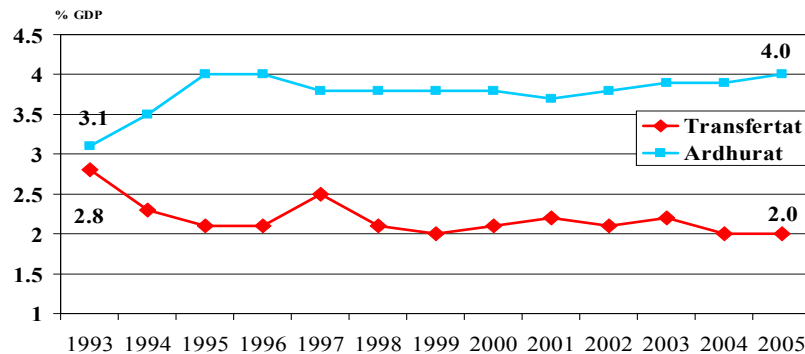

Figure 2: Budgets and Health Insurance

The first appearance of informality is reflected in wrong fiscal policies, which in stochastic converge in total tax evasion, whether individual or at character level society. Two theses for research may be taken into account: To what extent is the real measure of informality in our country? What is the current real measure of inflation? No correct answer has been given by any of the «specialized» institutions obliged by the law to take into account this important issue. We are not taking here about INSTAT an institution that at the time of monism was created and continuously served blindly as «vassal paid by the state», likewise, Guardian and Monetary Policy (Central Bank) and the Chief Guardian, Mr. Fullani. This Chief Guardian along with previous Chief Guardians, have transformed their institution into the so-called «independent», the anemometer (a device that measures the speed and direction of the wind). So, depending on the economic policy of the ruling party, which has catapulted into this neuralgic position for the fates of the countries, as well as mannequins and the CB chameleons who publish their «official» data in the most possible grotesque way, But, even if it requires to search «famous» international institutions, it could hardly come up with the correct answer. Perhaps, these super specialists of planetary fame in their inability which derives from their transparent ignorance, do not want to reveal «state secrets», or as «not paid» well. These two named above theses and courageous individuals seeking about such significant information problem and primary for economy, they can be considered as «agents» of foreign inventions and national security risk to Albania! We believe that this situation has been created due to the failure to realize the main objectives of economic policy, but as a result of chaotic positions of political forces. As a result of these phenomena, «these processes are accompanied by strong social differentiation and rapid impoverishment of the population». By neglecting the economic policies and importing economic and social policies from other countries with political, economic and historical structure utterly unlike, Albania has a relatively weak growth and stability is presented with a «fragile» during the transition period. Through these systems «diabolical» economy (which unfortunately, here change every time the big Heads of the World Bank or the International Monetary Fund is changed), Albanian

policy makers relying on their personal interests have turned our country into a rat model, or in a laboratory where all sorts of economic «panacea» have been experimented. These «greedy» government personalities seem to forget that such a policy could create denigrating serious consequences and national disaster. We wouldn't prefer to remind the readers of auditor about tragic experiment that was conducted against the Albanian people in 1997.

It is quite unwilling fact that often personal interests of a particular group of individuals return to the contrary interests of an entire developing people. The stand of this group of individuals, as well as the authorities of policymaker's leading to anti-national policy. If every day we will have to face with corrupted ministers and corrupted greedy employees at all public administration levels (dignified members of «Kadare's Palace of Dreams»), we think that this is not an endemic problem only for Albania. It is enough if we just set our eyes to our neighbors: Italy. It is an undeniable reality example where several times the Prime Minister of Italy, Mr. Berlusconi (close friend and professor of Albanian Government in entire last 22 years), who has recently been sentenced to 4 years in prison for tax evasion. Not to forget another historical fact, when Al Capone was the King of the world of organized crime in the world, the U.S. as the state was unable to punish the severe crimes, found the most sophisticated method to eliminate the prisoners and charge d them of irrefutable, tax evasion. This is where the democracy has commenced. Here is where lies the force of law, Tragic-Comedy in Albania absurd lies in the fact why these politicians, ministers or ordinary legislative clerk are not maximally punished, but any person who had accidentally caused a fire to personal pasture or using a stolen cell phone. These paradoxes of ordinary Albanians life confirm conventional wisdom «recognized as wise and patient». Currently there are many eyewitness citizens who live in a stage of life where the predominant desire for personal enrichment abusive and illegitimate unscrupulous. Perception of irregularities and violations was constantly grown to this group of people. Honest and simple citizens have highly paid with their welfare and health about e dishonesty and abusiveness of this corrupted group of people acting in the name of power. To eliminate and show the power of law to such individuals or powerful groups of abusing people, it is necessary to adjust the strengthening fiscal policy measures which should be mandatory for every employee of public administration as well as any other Albanian citizen. In this way ensure the victory of people of Albania against the corrupted individuals.

These were some of the ideas, but if the interested parties unite in their concerns and problems as treated above, we think that such issues will be resolved

through round tables, conferences and seminars on economic policy in general and in particular fiscal policy (which unfortunately still continue to be a rare phenomenon in Albania!). By using the language of dialogue and understanding for the sake of the of the country welfare, finding of optimally detailed ideas and conclusions and their applying of in practice as soon as possible.

Currently it is time to think more seriously about the future of Albania. The moment has come to understand that if currently we are being invited to be engaged in the Great European Family Courtyard, and we cannot for sure reach it with our "original" concepts applied so far. Comparisons with the concepts and standards should be made within the Great Masters Courtyard; otherwise they won't even open the door of that court, whereas entering the house is a question that needs no discussion.

List of references:

1. «Annual Reports for Albania». Ministry of Finance (ALBANIA), 1991-2012.
2. «Annual Reports for Albania» World Bank, 1994-2012.
3. «Annual Reports for Albania» IMF, (1996-2012).
4. Documents and material of Ministry of Finance, World Bank, and World Monetary Fund, EBRD, OECD, PNUD (2012)
5. Alvaro Riascos Banco and Carlos A. Vegh “Procyclical Government Spending in Developing Countries: The Role of Capital Market Imperfections” IMF Working Paper, 2008.
6. Ames, B., Brown, W., Devarajan, Sh., and Izquierdo, A. «Macroeconomic Policy and Poverty Reduction» IMF and World Bank, 2007
7. Dong Fu, Lori L. Taylor, Mine K. Yücel «Fiscal policy and growth» Federal Reserve Bank of Dallas, Working Paper 0301, 2006.
8. Durmus Özdemir «Growth, Infrastructure and Fiscal Policy». Istanbul Bilgi University, 2006
9. Jose’ Tavares, «Does right or left matter? Cabinets, credibility and fiscal adjustments», Journal of Public Economics 88 (2004) 2447– 2468.
10. Milner, Helen. and Benjamin Judkins. «Partisanship and Trade Policy: Is There a Left-Right Divide on Trade Policy?», Columbia University, 2006.
11. Philipp C. Rother «Fiscal Policy and Inflation Volatility» European Central Bank, Working Paper no. 317, 2005.
12. Per Pettersson-Lidbom «Do Parties Matter for Fiscal Policy Choices? A Regression-Discontinuity Approach» Department of Economics, Stockholm University, 2005
13. Reed, M.S. and Doughill, A.J (2003). Facilitating grass-roots sustainable development through sustainability indicators: European Applications in Ecological Economics’ 12-15 February 2003
14. Kaduku, I. (2011). «Shkodra, free zone». Regional Science Conference with International Participation, Peja, Republic of Kosovo
15. Kaduku, I. (2012). «Collaborative Projects on Tourism, Sports, Bio – Diversity and Global Changes». 1st Winter Summit at the Anatolian Summit (WISAS)’ 23 – 27 February 2012
16. Murphy, P.E (1998). Tourism and Sustainable Development. Global Tourism. W.F.Theobald. Oxford, Butterworth-Heinmann
17. Dana, L.P (1996). Albania in the twilight zone-the model and its impact on small business.
18. Kinnaird, V and Hall, D (1996). Understanding tourism processes: a gender-aware framework. Tourism Management, Journal of Sustainable Tourism , Volume 10.

19. Willan, P. (1997). Mafia linked to Albania's collapsed pyramids. The European English Tourist Board. Cole, S (1997). Anthropology, local communities and sustainable tourism development in M.J.Stabler (ed.) *Tourism and Sustainability: Principles and Practice*.
20. Nientied, P. (1998). The question of town and regional planning in Albania.
21. Jolis, B (1996). «Honor killing makes a comeback». *The Guardian*
22. Konviser, B (1997). Where revenge is a way of life. *The Financial Times* November
23. Spaho, E (1992). Tourism: promising contracts. *Albania Economic Tribune* (Pelgrom, H 1997) SNV, at home in South.
24. Chichister: John Wiley. Stabler, M.J and Goodall, B. (1997). «Environmental awareness, action and performance in the Guernsey hospitality sector». *Tourism Management* 18, 1:19-33
25. MBUMK: Strategjia e Sektorit të Bujqësisë dhe Ushqimit, (Strategy of Agriculture and Nutrition) 2007 – 2013.
26. Banka e Shqipërisë (Bank of Albania): Raport i Stabilitetit Ekonomik (Report on Economic Stabilization), 2012.
27. Banka e Shqipërisë: Buletini Ekonomik, (Economic Bulletin), 2012.
28. INSTAT: Raport Vjetor, (Annual Report), 2012.
29. Banka Botërore: Shqipëria (Albania). Aksesit në kreditim (Access to Loans), 2011.
30. MBUK: Plani i Veprimt të Partneritetit Europian (Plan of European Partnership Action), 2004 – 2011. Eurostat.<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal>
31. B. Beci, D. Salko, N. Haldeda: Huamarrja e njësisve të qeverisjes vendore dhe roli i saj, Loans of Local Governmental Devsions and its Role), 2011.
32. ARD, 2004 «Albanian registration organizational improvement project–Final Report», USAID, Albania Lemel. H (2000) «Rural property and economy in pos–communist Albania», New York, 2005.
33. Civici. A (2003) «De-collectivization and reconstruction of the Albanian agriculture», ENAM, Montpellier, France.
34. Stahk. J, Sikor. T. and Dorondel. S. (2007) «Transparency in Albanian and Romanian land Administration».
35. Zhllima. E and Imami. D (2011) «Disa aspekte të së drejtës mbi tokën dhe zhvillimi i bujqësisë ne Shqipëri», UBT, Tirana, Albania.
36. Albania Local Finance Policy Note, World Bank Document, September (2008).
37. Ligji nr. 8652, 31.07.2000 «Për organizimin dhe funksionimin e qeverisjes vendore».
38. Carls V. Kegli (2006) «Economic policy and post – communist countries», University of Iowa, USA.

Наукове видання

**НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
Економіка і Фінанси**

**SCIENTIFIC JOURNAL
Economics and Finance**

№ 11, 2015

**Журнал включено до Російського індексу наукового цитування (РИНЦ)
Index Copernicus International**

Матеріали публікуються українською, російською й англійською мовами

Засновник і видавець: Дробязко Світлана Ігорівна
E-mail: ecofin.at.ua@gmail.com
Сайт: <http://ecofin.at.ua>
Поштова адреса: 49107, м. Дніпропетровськ, а/с 5720
Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 20225-1025-Р

Віддруковано: ПП Шевелєв Є. О.
52005, с. Ювілейне, вул. Фрунзе, 8/11.
Свідоцтво про внесення до державного реєстру
Серія ВОО № 677317 від 11.01.2007 р.
Формат 60/84/8 Підписано до друку: 28.11.2015 р. Наклад 150 прим.

